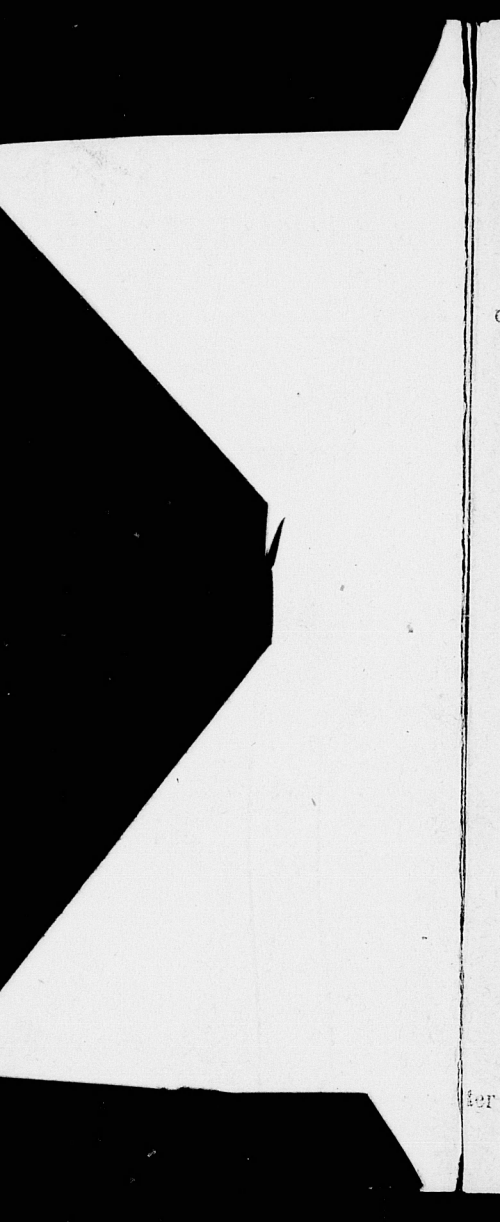

Vak 94

44

fer

Vak 94
44

Henri L...

KLEINE KATECHISMUS

Anna L...

OF

CHRISTELIJKE LEER,

GOEDGEKEURD EN TEN GEBRUIKE IN HET BISDOM ROERMOND

VOORGESCHREVEN

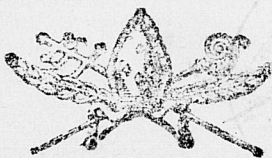
DOOR ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGWAARDIGHEID

JOANNES AUGUSTINUS PAREDIS,

BISSCHOP VAN

ROERMOND.

(PRIJS 5 CENTEN.)

ROERMOND.

ter drukkerij van het Bisdum, bij de W^{od} A. Welsch.

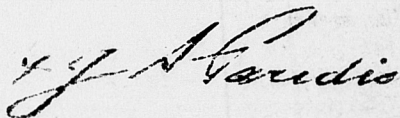
GOEDKEURING.

Aangezien op Ons de gewigtige verpligting rust, om het onderwijs in de Christelijke leer zoo te doen plaats hebben, dat van hare zuiverheid niet worde afgeweken en daaruit de heilzaamste vruchten voor de zaligheid der zielen voortkomen, zoo hebben wij onze zorgen gewijd aan de uitgave van eenen *Kleins Katechismus*, welken Wij bij dezen aan de Geestelijkheid en de Geloovigen aanbieden, en waarvan Wij tevens het gebruik verpligtend maken.

Opdat Wij zekerheid hebben, dat geene verandering in den tekst gebragt worde, verbieden Wij het gebruik van exemplaren van dezen *Kleine Katechismus*, die niet met Onze toelating en goedkeuring mogten uitgegeven worden. Onze handtoekening en ons zegel, met welke alle exemplaren zullen voorzien zijn, zullen het kenteeke van een en ander weren.

Gegeven te Roermond, den 1 September 1875.

De Bisschop van Roermond.

DAGELIJSCH E GEBEDEN EN OEFENINGEN.

HET KRUISTBEKEN.

✠ In den Naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes. Amen.

HET GEBED. DES HEEREN.

Onze Vader, die in de hemelen zijt, geheiligd zij Uw naam. Ons toekomen Uw rijk. Uw wil geschiedde op de aarde als in den hemel. Geef ons heden ons dagelijksch brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren. En leid ons niet in bekoring : maar verlos ons van den kwade. Amen.

DE GROETENIS DES ENGELS.

Wees gegroet, Maria, vol van genade, de Heer is met u : gezegend zijt gij boven alle vrouwen, en gezegend is de vrucht uws ligchaams Jesus. Heilige Maria, Moeder Gods, bid voor ons zondaars, nu en in het uur van onzen dood. Amen.

DE TWAALF ARTIKELEN DES GELOOFS.

1. Ik geloof in God, den Vader almachtig, Schepper van hemel en aarde.
2. En in Jesus Christus, zijnen eenigen Zoon. onzer Heer :
3. Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de Maagd Maria,
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruist, gestorven en begraven :
5. Die nedergedaald is ter helle. ten derden dage verrezen van de dooden :
6. Die opgeklommen is ten hemel, zit aan de rechterhand Gods des Vaders almachtig :
7. Van daar zal hij komen oordeelen de levenden, en de dooden.

8. Ik geloof in den Heiligen Geest:
9. Eene heilige katholieke Kerk, gemeenschap der Heiligen,
10. Vergiffenis der zonden,
11. Verrijzenis des vleesches,
12. Het eeuwig leven. Amen.

De tien Geboden Gods.

1. Ik ben de Heer uw God; gij zult geene vreemde goden voor mijne oogen hebben; gij zult u geen gesneden beeld, noch eenige gelijkenis maken; gij zult die niet aanbidden, noch godsdienst aandoen.
2. Gij zult den Naam van den Heer uwen God niet ijdel gebruiken.
3. Wees gedachtig, dat gij den Sabbatdag heiligt.
4. Eert uwen vader en uwe moeder, opdat gij lang moogt leven op aarde.
5. Gij zult niet doodslaan
6. Gij zult geen overspel doen.
7. Gij zult niet stelen.
8. Gij zult tegen uwen naaste geen valsche getuigenis geven
9. Gij zult uws naasten huisvrouw niet begeeren
10. Gij zult zijn huis niet begereen, noch zijn land, noch zijn dienstknecht, noch zijne dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets van alles wat hem toebehoort.

De vijf Geboden der heilige Kerk.

1. De geboden Heiligdagen zult gij vieren.
2. Dan ook Mis hooren met goede manieren.
3. Geen geboden Vastendagen zult gij breken.
4. Gij zult ten minste ééns 's jaars, aan den priester uwe biecht spreken.
5. En nuttigen omtrent Paschen het ligchaam des Heeren.

1. Het Doopsel. 2. Het Vormsel. 3. Het allerheiligste Sakrament des Altaars. 4. De Biecht. 5. Het heilig Oliesel. 6. Het priesterschap. Het Huwelijk.

De vier Noodzakelijkheden des middels.

Ten eerste: dat er is één God; *ten tweede*, dat er drie goddelijke Personen zijn, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest; *ten derde* dat God de Zoon, de tweede Persoon der allerheiligste Drievuldigheid, voor ons is mensch geworden; *ten vierde* dat God is looner van het goed, en straffer van het kwaad.

De vier Uitersten.

De Dood, het Oordeel, de Hel en de Hemelsche glorie.

: Akte van geloof.

Ik geloof in éénen God. één in wezen en drievuldig in Personen, God den Vader, God den Zoon, en God den Heiligen Geest, looner van het goed en straffer van het kwaad; ik geloof dat God de Zoon, de tweede persoon der allerheiligste Drievuldigheid, voor ons is mensch geworden, gekruist, gestorven en verrezen: deze mysteriën en al hetgeen de heilige Kerk mij voorstelt te gelooven, geloof ik vastelijk, omdat Gij, mijn God, de opperste waarheid en wijsheid zijt, die dit alles zelf geopenbaard hebt.

In en voor dit Geloof wil ik leven en sterven.

Akte van Hoop.

Mijn Heer en mijn God, ik hoop en vertrouw vastelijk, door het bitter lijden en de verdiensten van Jesus-Christus te bekomen hier in dit leven Uwe genade en vergiffenis van mijne zonden; en hierna U eeuwig te aanschouwen, te beminnen en te bezitten in den hemel: dit hoop ik omdat Gij, mijn God, oneindig goed zijt tot ons, almachtigen getrouw in Uwe beloften.

In deze hoop wil ik leven en sterven.

Akte van Liefde.

Mijn Heer en mijn God, ik bemin U boven al en uit geheel mijn hart, omdat Gij oneindig goed zijt, en alle liefde waardig; ik bemin mijnen evennaaste gelijk mij zelve uit liefde tot U: dat U alle menschen beminnen en dienen, dat U alle schepsels loven in eeuwigheid.

In deze liefde wil ik leven en sterven.

Akte van Berouw.

Mijn Heer en mijn God, mijne zonden, zijn mij leed uit den grond mijns harten, niet alleen omdat ik daardoor uwe regtvaardige straffen verdiend heb; maar vooral omdat ik daardoor Uwe goddelijke Majesteit en goedheid, die ik boven al bemin, vergramd heb: ik haat en verzaak die zonden uit liefde tot U: en ik maak het vaste voornemen voortaan nooit meer te zondigen, alle gelegenheid van zonde te schauwen, eene regtzinnige biecht te spreken, en liever te sterven dan U nog te vergrammen.

*Eere zij den Vader, en den Zoon, en den Heiligen Geest
Gelijk het was in den beginne, en nu, en altijd, en in
alle eeuwigheid.*

AMEN.

KLEINE KATECHISMUS

OF

CHRISTELIJKE LEER

VOOR EERSTBEGINNENDEN.

EERSTE LES.

VAN GOD.

1. *Waar komt alles van daan, wat in de wereld bestaat?*
Van God.
2. *Wat is God?*
God is een oneindig volmaakte geest, Schepper, Heer en Regeerder van Hemel en aarde, de bron onzer zaligheid en ons opperste goed.
3. *Waarom wordt God genoemd: een Geest?*
Omdat God geen ligchaam heeft.
4. *Waarom wordt God genoemd: Schepper?*
Omdat God alles geschapen heeft.
5. *Waarom wordt God genoemd: Heer?*
Omdat aan God alles toebehoort.
6. *Kan er meer dan één ware God zijn?*
Neen, dat is niet mogelijk.
7. *Hoe oud is God?*
Van alle eeuwigheid, dat is, zonder begin.
8. *Hoe lang zal Hij God zijn?*
Tot in alle eeuwigheid, dat is, zonder einde.
9. *Is God dan niet geschapen?*
Neen, Hij is van zich zelve.
10. *Waar is God?*
God is in den Hemel op de aarde en op alle plaatsen.
11. *Kannnen wij God ook zien?*
Neen, wij kunnen God niet zien, omdat Hij een Geest is.
12. *Kan God ons zien?*
Ja, God ziet en weet alles, ook het binnenste van ons hart.

13. *Waarom wordt God nog genoemd: looner van het goed en straffer van het kwaad?*

Omdat God alle menschen loont of straft, ieder naar zijne verdiensten.

TWEEDE LES.

VAN DE ALLERHEILIGSTE DRIEVULDIGHEID.

1. *Wat is de allerheiligste Drievuldigheid?*

De allerheiligste Drievuldigheid is God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest, drie Personen die maar één God zijn.

2. *Is God de Vader God?*

Ja, de Vader is God.

3. *Is God de Zoon God?*

Ja, de Zoon is God.

4. *Is God de Heilige Geest God?*

Ja, de Heilige Geest is God.

5. *Zijn er dan drie goden?*

Neen, die drie personen zijn maar één God.

6. *Hoe kunnen die drie Personen maar één God zijn?*

Omdat zij alle drie maar één en hetzelfde goddelijk wezen of de zelfde goddelijke natuur hebben.

7. *Van wien komt God de Vader voort?*

God de Vader komt niet voort, maar Hij is van zich zelve.

8. *Van wien komt God de Zoon voort?*

Van God den Vader.

9. *Van wien komt God de Heilige Geest voort?*

Van God den Vader en God den Zoon te zamen.

10. *Is God de Vader dan ouder of meerder dan God de Zoon of God de Heilige Geest?*

Neen; zij zijn alle drie even oud, want zij zijn alle drie van eeuwigheid; zij zijn ook even wijs even magtig en even goed.

DERDE LES.

VAN DE SCHEPPING DER WERELD EN DER ENGELIEN.

1. *Waarom wordt God almachtig genoemd?*

Omdat God alle magt bezit, en door zijn wil alleen alle dingen kan maken en ook te niet doen.

2. *Waardoor heeft God zijne almacht het meest getoond?*

Door het scheppen van hemel en aarde, en van alles wat daarin is.

3. *Wat is scheppen?*

Iets van niets maken, of uit niet voortbrengen.

4. *Heeft God ook onzichtbare wezens geschapen?*

Ja, God heeft ook zuivere en onsterfelijke geesten geschapen, die wij Engelen noemen.

5. *Zijn alle engelen goed en gelukkig gebleven?*

Nee, de hoovaardige en ongehoorzame Engelen zijn uit den hemel verdreven naar den afgrond der hel.

6. *Hoe worden die afgefallen Engelen genoemd?*

Booze geesten of duivels.

7. *Zijn er eenige Engelen die ons bewaren?*

Ja, ieder mensch heeft eenen Engel, die hem van t begin zijns levens bewaart.

VIERDE LES.

VAN DEN MENSCH EN ZIJNE BESTEMMING.

1. *Wat is de mensch?*

De mensch is een redelijk schepsel Gods, hebbende eene onsterfelijke ziel en een sterfelijk ligchaam.

2. *Waarom wordt de mensch een schepsel Gods genoemd?*

Omdat hij van God geschapen is.

3. *Waarom wordt de mensch een redelijk schepsel genoemd?*

Omdat hij met rede of verstand begaafd is.

4. *Uit hoeveel deelen bestaat de mensch?*

Uit twee, te weten: uit eene onsterfelijke ziel en een sterfelijk ligchaam.

5. *Welk is het waardigste deel van deze twee ?*
De ziel.
6. *Waarom is de ziel het waardigste deel van den mensch?*
Omdat de ziel een onsterfelijke geest is, van God geschapen naar zijn beeld en gelijkenis.
7. *Tot welk einde is de mensch van God geschapen ?*
De mensch is geschapen om God in dit leven te dienen, en Hem na dit leven eeuwig te aanschouwen in den hemel.
8. *Wat moet de mensch doen om tot dat einde te komen ?*
De mensch moet God kennen, God beminnen, en Gods geboden tot het einde zijns levens getrouwelijk onderhouden.

VIJFDE LES.

VAN DEN VAL VAN ADAM.

1. *Wie zijn de eerste menschen geweest ?*
Adam en Eva.
2. *In welken staat waren Adam en Eva, eer zij gezondigd hadden ?*
Zij waren in den staat der heiligmakende genade, en daarenboven nog verrijkt met bijzondere voorregten naar ziel en ligchaam.
3. *Zijn Adam en Eva in den staat der heiligmakende genade gebleven ?*
Neen, zij zijn gevallen in de slavernij des duivels.
4. *Waardoor zijn zij in de slavernij des duivels gevallen ?*
Door eene zware zonde van ongehoorzaamheid, doordien zij gegeten hebben van de vrucht, waarvan God hun verboden had te eten.
5. *Is Adam alleen door die zonde in de slavernij des duivels gevallen ?*
Neen, alle menschen hebben in Adam gezondigd, en zijn met hem in de slavernij des duivels gevallen.

6. *Hoe wordt die zonde genoemd, waardoor alle menschen in Adam gezondigd hebben?*

Erfzonde.

7. *Is het menschdom nog in de slavernij des duivels, waarin Adam het gebragt heeft?*

Neen, Jesus-Christus heeft het menschdom daaruit verlost.

ZESDE LES.

VAN DE MENSCHWORDING VAN GOD DEN ZOON.

1. *Wie is voor ons mensch geworden?*

God de Zoon, de tweede Persoon der allerheiligste Drieuldigheid, die, mensch geworden zijnde, Jesus-Christus genoemd wordt.

2. *Wat wil dat zeggen : God de Zoon is mensch geworden?*

Dat God de Zoon aangenomen heeft de menschelijke natuur; dat is : eene ziel en een ligchaam, gelijk de menschen hebben.

3. *Als God de Zoon is mensch geworden, is Hij dan ook God gebleven?*

Ja, zoodat hij is waarlijk God en waarlijk mensch te zamen in éenen Persoon.

4. *Hoe heeft de Zoon Gods de menschelijke natuur aangenomen?*

De Zoon Gods heeft, door eene bijzondere werking van den Heiligen Geest, de menschelijke natuur aangenomen in het maagdelijk ligchaam van Maria.

5. *Wie is Maria?*

De moeder van onzen Heer Jesus-Christus.

6. *Waar is Christus geboren?*

In eenen stal te Bethlehem.

7. *Wanneer vieren wij de gedachtenis van Christus' Geboorte?*

Op Kersdag.

8. *Waarom is God de Zoon voor ons mensch geworden?*
Om ons door zijn lijden en dood van de slavernij des duivels en den eeuwigen dood te verlossen.

ZEVENDE LES.

VAN CHRISTUS' LIJDEN, DOOD EN VERRIJZENIS.

1. *Wat heeft Christus geleden bij den regter Pilatus?*
Christus is op bevel van Pilatus wreedelijk gegeeseld, van moedwillige soldaten met doornen gekroond, en door Pilatus overgeleverd om gekruisigd te worden.
2. *Hoe is Christus gekruisigd?*
Nadat Christus zijn eigen Kruis gedragen had, is Hij met handen en voeten daaraan genageld en er drie uren levend aan blijven hangen.
3. *Wanneer is Christus gestorven?*
Op Goeden Vrijdag.
4. *Waarom heeft Christus voor ons willen lijden en sterven?*
Om in onze plaats aan de goddelijke regtvaardigheid te voldoen voor onze zonden.
5. *Wat heeft Christus gedaan na zijnen dood?*
Zijne ziel, vereenigd met de Godheid, is nedergedaald ter helle.
6. *Hoe is Christus verrezen?*
Nadat zijne ziel zich weder vereenigd had met zijn ligchaam, is Hij levend en verheerlijkt uit zijn graf opgestaan.
7. *Wanneer is Christus verrezen?*
Op den derden dag na zijnen dood, dat is des Zondags 's morgens.
8. *Wanneer vieren wij de gedachtenis van Christus' verrijzenis?*
Op Paaschdag.
9. *Wanneer is Christus ten hemel geklommen?*
Veertig dagen na zijne verrijzenis.

10. *Waar is Christus nu ?*

Christus zit aan de rechterhand des Vaders.

11. *Zal Christus nog op deze wereld terugkeeren ?*

Ja, op het einde der wereld, om te komen oordeelen de levenden en de dooden.

ACHTSTE LES.

VAN DE HEILIGE KERK.

1. *Wat is de heilige Kerk ?*

De heilige Kerk is de vereeniging van alle geloovige Christenen, die onder de gehoorzaamheid van den Paus van Rome de ware leer van Christus belijden.

2. *Wat is de Paus van Rome ?*

De Paus van Rome is de plaatsvervanger van Christus hier op aarde, en de wettige opvolger van den heiligen Petrus, op wien Christus zijne Kerk gebouwd heeft.

3. *Heeft Christus meer dan ééne ware Kerk gesticht ?*

Neen, Christus heeft maar ééne ware Kerk gesticht.

4. *Welke is de eenig ware Kerk van Christus ?*

De Roomsche-Katholieke Kerk.

5. *Moeten alle menschen tot de ware Kerk van Christus behooren, om te kunnen zalig worden ?*

Ja; want voor al degenen, die door hunne schuld buiten de ware Kerk van Christus sterven, is de zaligheid onmogelijk.

6. *Is het genoeg het ware geloof in de Kerk te belijden om zalig te worden ?*

Neen, men moet ook Gods geboden onderhouden en de deugden beoefenen.

NEGENDE LES.

VAN HET GELOOF.

1. *Noem de drie goddelijke deugden ?*

Het Geloof, de Hoop en de Liefde.

2. *Wat moeten wij gelooven ?*

Alles wat God geopenbaard heeft en door de heilige Kerk voorstelt te gelooven, hetzij het geschreven is of niet.

3. *Hoemoeten wij gelooven wat God geopenbaard heeft ?*
Vastelijk.4. *Wat is vastelijk gelooven ?*

Zoo gelooven dat men geenszins twijfelt.

5. *Waarom moeten wij vastelijk gelooven alles wat God geopenbaard heeft ?*

Omdat God de opperste waarheid is, die niet kan liegen, noch bedriegen, noch bedrogen worden.

6. *Waardoor weten wij met zekerheid wat God geopenbaard heeft ?*

Door de leer van de heilige Kerk, die onfeilbaar is.

7. *Wat moet men weten en gelooven uit noodzakelijkheid des middels ?*

Deze vier punten : *ten eerste*, dat er is één God ; *ten tweede*, dat er drie goddelijke Personen zijn, de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest ; *ten derde*, dat God de Zoon, de tweede Persoon der allerheiligste Drievuldigheid, voor ons is mensch geworden ; *ten vierde*, dat God is looner van het goed, en straffer van het kwaad.

8. *Wat moet men weten uit noodzakelijkheid des gebods ?*

Het Onze-Vader, het Wees-gegroot, de twaalf artikelen des geloofs, de tien geboden Gods, de vijf geboden der heilige Kerk, de zeven heilige Sakramenten, bijzonderlijk die, welke men wil ontvangen, alsmede de pligten van zijnen staat.

TIENDE LES.

VAN DE HOOP.

1. *Wat moeten wij van God hopen ?*

Het eeuwig leven, en alles wat ons daartoe helpen kan.

2. *Waarin bestaat het eeuwig leven?*

In God eeuwig te aanschouwen, te beminnen, en te bezitten in den hemel.

3. *Wat hopen wij van God als wij zeggen: en alles wat ons daartoe helpen kan?*

Voornameijk Gods genade, en de vergiffenis der zonden.

4. *Hoe moeten wij hopen?*

Met een vast vertrouwen.

5. *Waarom moeten wij hopen met een vast vertrouwen?*

Omdat God oneindig goed is tot ons, almachtig en getrouw in zijne beloften.

6. *Door wiens verdiensten moeten wij hopen?*

Door de verdiensten van Jesus-Christus.

7. *Waardoor kunnen wij verkrijgen hetgeen wij hopen?*

Door een godvruchtig leven, door goede werken, en bijzonder door het gebed.

8. *Wanneer behoort men vooral te bidden?*

's Morgens, als men opstaat; 's avonds, als men slapen gaat; voor en na het eten; en als men eene bijzondere genade van God wil verkrijgen.

ELFDE LES.

VAN DE LIEFDE.

1. *Welke is de voornaamste en waardigste onder alle deugden?*

De Liefde.

2. *Waarom is de Liefde de voornaamste onder alle deugden?*

Omdat, zonder de Liefde, noch het Geloof, noch de Hoop ons helpen kunnen ter zaligheid.

3. *Wie moeten wij beminnen?*

Wij moeten God beminnen boven alles, en onzen naaste gelijk ons zelveu.

4. *Wat is God beminnen boven alles?*

God zóó beminnen dat wij liever alles, zelfs het leven, zouden willen verliezen, dan Hem door eene doodzonde te vergrammen.

5. *Waarom moeten wij God beminnen?*

Ten eerste, omdat God oneindig goed en beminnenswaardig is; *tentweede*, omdat God ons ontelbare weldaden bewezen heeft.

6. *Wat is, onzen naaste beminnen gelijk ons zelveu?*

Hem zóó beminnen, dat wij hem geen kwaad aandoen, en hem het goed trachten te bewijzen, dat wij ons zelveu wenschen.

7. *Hoe kunnen wij gemakkelijk de goddelijke deugde beoefenen?*

Door dikwijls akten van Geloof, Hoop en Liefde te verwekken.

TWAALFDE |LES.

VAN DE TIEN GEBODEN GODS.

1. *Zeg de tien geboden Gods.*

Ik ben de Heer, enz. zie voren, bl. 4

2. *Wat wordt er geboden in het eerste gebod?*

Dat wij ééuen God alleen moeten erkennen, aanbidden en dienen.

3. *Noem eenige zonden, die geschieden tegen het eerste gebod?*

Afgoderij, bijgeloovigheid, tooverij, ketterij en alle andere ongeloovigheid, heiligschennis, wanhoop en haat tegen God.

4. *Wat verbiedt God in het tweede gebod?*

Alle oneer, dieden goddelijken Naam wordt aangedaan, voornamelijk door godslastering, door ongeoorloofd zweren en breken van beloften.

5. *Wat zijn wij verpligt te doen, om den Zondag te heiligen?*

Ten minste de heilige Mis te hooren.

6. *Welke werken zijn voornamelijk verboden op den Zondag*

Alle slaafsche werken en ambachten, koophandel en processen, tenzij eene wettige reden het anders vereischte.

7. *Wie verstaat gij in het vierde] gebod door vader en moeder?*

Onze ouders, en alle oversten, zoo geestelijke als wereldlijke.

8. *Wat zijn wij aan onze ouders verschuldigd?*

Liefde en eerbied, gehoorzaamheid en behulpzaamheid.

9. *Wat verbiedt het vijfde gebod?*

Zich zelven, of andere menschen, zonder wettige magt en reden, te dooden, te kwetsen, lijdhamelijk te schaden, of daartoe raad of hulp te verleenen.

10. *Misdoen wij tegen het vijfde gebod alleen dan, als wij metterdaad iemand hinderen?*

Neen; maar ook als wij iemand vervloeken, kwaad toewenschen, en gramschap, haat of nijd in het hart dragen.

11. *Wanneer geeft men ergernis?*

Als men door woorden, werken, of verzuimenissen, die min goed zijn, oorzaak is dat anderen zondigen, of daartoe aanleiding geeft.

12. *Wat verbiedt het zesde gebod?*

Overspelen alle onkuischheid; alle oneerbare blikken en aanrakingen; oneerbare woorden of gezangen; alsook het gebruik van onzuivere boeken en afbeeldingen.

13. *Wie zondigen tegen het negende gebod?*

Die den wil hebben van onkuischheid te doen; en

die wetens en willens behagen scheppen in onkuische gedachten.

14. *Wat verbiedt het zevende gebod?*

Alle onregtvaardigheid en ongelijk, waardoor wij onzen naaste benadeelen in zijne tijdelijke goederen.

15. *Noem eenige zonden, die tegen de regtvaardigheid strijden?*

Iemands goed stelen of helpen stelen; gestolen goed koopen of bewaren.

16. *Wat verbiedt het achtste gebod?*

Alle ongelijk, onzen naasten door woorden aangedaan, hetzij vóór of buiten het gerecht.

17. *Is leugentaal zonde?*

Ja; en ook doodzonde, als de leugen geschiedt tot groote schade van onzen naaste.

18. *Wat moet hij doen, die iemand onregtvaardiglijk in zijne eer of tijdelijke goederen benadeeld heeft?*

Hij moet, zoodra en zoo goed hij kan, dit nadeel herstellen of restitutie doen.

DE TIENDE LES.

VAN DE GEBODEN DER HEILIGE KERK.

1. *Zeg de vijf geboden der heilige Kerk?*

De geboden enz. Zie voren, bl. 4.

2. *Hoe moeten wij de geboden Feestdagen vieren?*

Wij moeten de geboden Feestdagen vieren gelijk den Zondag.

3. *Wie zijn verplicht Mis te hooren op de Zondagen en geboden Feestdagen?*

Alle geloovigen, die tot de jaren van verstand gekomen, en daarvan door ziekte of andere goede redenen niet ontslagen zijn.

4. *Hoe behoort men de heilige Mis bij te wonen?*

Met eerbiedigheid, aandacht en godsvrucht.

5. *Is het genoeg op Zon- en Feestdagen een gedeelte der heilige Mis te hooren?*

Neen, wij zijn verpligt eene geheele Mis te hooren, en mogen vooral geen merkelyk deel achterlaten.

6. *Wat is vasten?*

Vasten is zich onthouden van verboden spijzen, en slechts eenmaal daags een vollen maaltijd nemen.

7. *Wie is verpligt te vasten?*

Ieder Christen, die zijn een en twintigste jaar voleind heeft, en daarvan door ziekte, zwaren arbeid of andere wettige redenen niet verschoond is.

8. *Wie is verpligt tot de onthouding van vleesch en andere verboden spijzen?*

Ieder Christen, die tot de jaren van verstand gekomen, en daarvan door wettige redenen niet ontslagen is.

9. *Wanneer begint de verpligting van ééns in het jaar te biechten?*

Als men tot de jaren van verstand gekomen is.

10. *Wanneer moet men, volgens het vijfde gebod der heilige Kerk, het Ligchaam des Heeren nuttigen?*

Ten minste ééns in het jaar, gedurende den Paaschtijd.

VEERTIENDE LES.

VAN DE HEILIGE SAKRAMENTEN.

1. *Wat is een Sakrament?*

Een Sakrament is een uitwendig teeken, door Christus ingesteld, waardoor eene bijzondere genade ons aangeduid en gegeven wordt.

2. *Hoeveel Sakramenten zijn er?*

Zeven.

3. *Noem ze.*

Het Doopsel, het Vormsel, het heilig Sakrament des Altaars, de Biecht, het heilig Oliesel, het Priesterschap en het Huwelyk.

4. *Hoe worden de Sakramenten verdeeld?*

In Sakramenten der dooden en Sakramenten der levenden.

5. *Welke zijn de Sakramenten der dooden?*

Het Doopsel en de Biecht.

6. *Waarom worden deze twee genoemd Sakramenten der dooden?*

Omdat zij in staat van doodzonde *mogen* ontvangen worden.

7. *Welke zijn de Sakramenten der levenden?*

Het Vormsel, het heilig Sakrament des Altaars, het heilig Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk.

8. *Waarom worden deze vijf genoemd Sakramenten der levenden?*

Omdat zij in staat van genade *moeten* ontvangen worden.

9. *Wanneer is men in staat van genade?*

Als men zuiver is van doodzonde.

10. *Welke Sakramenten kan en mag men maar eens in zijn leven ontvangen?*

Het Doopsel, het Vormsel en het Priesterschap.

VIJFTIENDE LES.

VAN HET DOOPSEL.

1. *Welk is het eerste en het noodzakelijkste Sakrament?*

Het Doopsel.

2. *Waarom wordt het Doopsel genoemd het eerste Sakrament?*

Omdat men vóór het Doopsel geen ander Sakrament geldig kan ontvangen.

3. *Waarom is het doopsel het noodzakelijkste Sakrament?*

Omdat niemand zonder Doopsel kan zalig worden.

4. *Waarom kan men zonder Doopsel niet zalig worden?*

Omdat de mensch besmet is met de erfzonde, die door het Doopsel moet vergeven worden.

5. *Wat is het Doopsel?*

Een Sakrament, waarin door de uitwendige afwassching en de aanroeping der allerheiligste Drie-vuldigheid, de mensch gezuiverd wordt van alle zonden en schulden.

6. *Wie moet doopen?*

De priester, doch in tijd van nood mag en moet een ieder doopen.

7. *Waarmede moet men doopen?*

Met waarachtig en natuurlijk water, als putwater, regenwater, bronwater, zeewater.

8. *Welke woorden moet men spreken bij het doopen?*

Men moet zeggen: *Ik doop u in den Naam des Vaders en des Zoons, en des Heiligen Geestes.*

ZESTIENDE LES.

VAN HET HEILIG SAKRAMENT DES ALTAARS.

1. *Welk is het waardigste der zeven heilige Sakramenten?*

Het heilig Sakrament des Altaars.

2. *Wat is het heilig Sakrament des Altaars?*

Een Sakrament, door Christus ingesteld, in hetwelk, onder de gedaanten van brood en wijn, Christus zelf tegenwoordig is.

3. *Wanneer heeft Christus dit heilig Sakrament ingesteld?*

In het laatste avondmaal, op den vooravond van zijn lijden.

4. *Waardoor wordt Christus tegenwoordig gesteld in het heilig Sakrament?*

Door de woorden van de Consecratie, die de Priester spreekt, wordt het brood en de wijn veranderd in het Lichaam en Bloed van Christus.

5. *Hoe is Christus in dit heilig Sakrament tegenwoordig?*

Met zijne Godheid en Menschheid, met ziel en lichaam, met vleesch en bloed, gelijk Hij nu onsterfelijk en verheerlijkt in den hemel is.

6. *Is er in dit heilig Sakrament ook brood of wijn aanwezig?*

Neen, maar slechts de gedaanten van brood en wijn.

7. *Wat verstaat men door gedaanten van brood en wijn?*

Alles wat men van brood en wijn uitwendig ziet, ruikt, smaakt of voelt.

8. *Wat ontvangt men als men tot de heilige Communie gaat?*

Het waarachtig ligchaam en bloed van Christus zelve.

9. *Wat wordt er vereischt om waardig te communiceren?*

Ten eerste, dat men vast geloove dat Christus zelf in het Heilig Sakrament tegenwoordig is; ten tweede, dat men zuiver zij van doodzonde; ten derde, dat men nuchter zij van 's nachts twaalf ure.

10. *Ontvangt hij ook Christus, die in staat van doodzonde tot de Communie gaat?*

Ja, maar tot zijne eigene verdoemenis, dewijl hij eene groote zonde van heiligschennis begaat.

ZEVENTIENDE LES.

VAN HET HEILIG SACRIFICIE DER MIS.

1. *Wat is het heilig Sacrificie der Mis?*

Het Sacrificie der Nieuwe Wet, in hetwelk het ligchaam en bloed van Christus aan God den Vader wordt opgeofferd.

2. *Welke zijn de voornaamste deelen der heilige Mis?*

Deze drie: de offerande van brood en wijn, de Consecratie, en de Nutting of Communie.

3. *Wanneer geschiedt de Offerande van brood en wijn?*

Na het Evangelie, als de priester den kelk ontdekt heeft.

4. *Wanneer heeft de Consecratie plaats?*

In het midden der heilige Mis, even voor dat de heilige Hostie en de Kelk door den priester ter aanbidding worden opgeheven.

5. *Wat geschiedt door de Consecratie ?*

Door de woorden der Consecratie wordt het lichaam en bloed van Christus op het altaar tegenwoordig gesteld.

6. *Wanneer geschiedt de Nutting of Communie ?*

Op het einde der Mis, als de priester het heilig lichaam en bloed van Christus nuttigt.

ACHTTIENDE LES.

VAN DE BIECHT.

1. *Wat is de Biecht ?*

De Biecht is een Sakrament, in hetwelk de zonden, die na het Doopsel begaan zijn, door de priesterlijke magt vergeven worden.

2. *Waardoor worden de zonden vergeven in het Sakrament der Biecht ?*

Door de absolutie, die de priester ons geeft in Christus' naam.

3. *Wat moet men doen als men te biechten gaat ?*

Ten eerste, den Heiligen Geest bidden om zijne genade; ten tweede, naarstig zijn geweten onderzoeken; ten derde, een goed berouw verwekken en een vast voornemen maken; ten vierde, zijne zonden biechten; ten vijfde, zijne penitentie volbrengen.

4. *Welke genade moeten wij van den H. Geest vragen ?*

De genade van al onze zonden wel te kennen, opregt te biechten en er een goed berouw over te hebben.

5. *Hoe kan men gemakkelijk zijn geweten onderzoeken?*

Met te overdenken de tien geboden Gods, de vijf geboden der heilige Kerk, de hoofdzonden, de vreemde zonden en de pligten van zijnen staat; en dan te zien op welke plaatsen men geweest is, met welke personen men verkeerd heeft, en op wat wijze men in dit alles gezondigd heeft door gedachten, woorden, werken, of verzuimenissen.

6. *Wat is het berouw ?*

Het berouw is een leedwezen des harten, waardoor men zijne zonden verfoeit, met het vaste voornemen, van zijn leven te beteren.

7. *Is het berouw noodzakelijk ?*

Ja zoo noodzakelijk dat wij zonder berouw geene vergiffenis van onze zonden kunnen verkrijgen.

8. *Wanneer is het berouw opregt ?*

Als men zijne zonden niet alleen met den mond, maar ook met het hart verfoeit.

9. *Hoe velerlei is het bovennatuurlijk berouw ?*

Tweederlei : het volmaakt berouw en het onvolmaakt berouw.

10. *Welk berouw is vereischt voor eene goede biecht ?*

Een onvolmaakt berouw is voldoende.

11. *Hoe zal men zich met Gods genade het best tot berouw opwekken ?*

Door te overdenken en te overwegen : *ten eerste*, dat men door de zonde het regt op den hemel en Gods vriendschap verloren heeft ; *ten tweede*, dat men daardoor de eeuwige straffen der hel verdiend heeft ; *ten derde*, dat men Gods vaderlijke goedheid door de zonde op zoo ondankbare wijze beledigd heeft.

12. *Is het voornemen van niet meer te zondigen ook tot een goed berouw noodzakelijk ?*

Ja ; want zonder het vaste voornemen van niet meer te zondigen, is het berouw onmogelijk.

13. *Wat wordt er vereischt tot een vast voornemen ?*

Tot een vast voornemen wordt vereischt, dat men besloten zij ten minste alle doodzonden te vermijden, en ook de middelmaten te weiden, die daartoe noodzakelijk zijn.

14. *Welke zonden moet men biechten ?*

Alle doodzonden, na het doopsel bedreven, die men nog niet goed gebiecht heeft.

15. *Kan men ook nog buiten de biecht vergiffenis krijgen van de doodzonden?*

Ja door een *volmaakt* berouw met den wil van te biechten.

16. *Moet men de doodzonden, die door een volmaakt berouw vergeven zijn ook nog biechten?*

Ja men moet die later biechten als men zulks kan.

17. *Hoemoet men zijne zonden biechten?*

Men moet de *doodzonden* biechten met getalen omstandigheden

18. *Wat is biechten met getal?*

Zeggen hoe dikwijls men eene zonde bedreven heeft

19. *Hoe moet men biechten als men zich het juiste getal niet herinnert?*

Men zegt dan het naaste getal en voegt daarbij *min of meer*.

20. *Welke omstandigheden moet men biechten*

De omstandigheden die de boosheid en de soort der zonden merkelyk veranderen.

21. *Is het groot kwaad vrijwillig bij voorbeeld uitschaamte, eene doodzonde in de biecht verzwijgen?*

Ja. het is een doodzonde van heiligsehennis.

22. *Wat moet hij doen, die eene doodzonde vrijwillig verzwegen heeft?*

Hij moet *ten eerste*, die verzwegen doodzonde biechten, en al de andere doodzonden, bedreven sedert de laatste goede biecht; *ten tweede*, zeggen hoe dikwijls hij intusschen onwaardig gebiecht, gecommuniceerd of nog andere Sakramenten ontvangen heeft.

23. *Is de biecht goed als men onvrijwillig eene doodzonde vergeten heeft?*

Ja, en de vergeten zonde wordt met de anderen vergeven.

24. *Wanneer is dit vergeten onvrijwillig?*

Als men, na genoegzaam onderzoek des gewetens. de zonden niet indachtig is geworden, of ook onschuldig vergeet ze te zeggen in de biecht.

25. *Moet men die vergeten doodzonde noch biechten ?*

Ja ; want Christus wil, dat alle doodzonden, die na het doopsel gedaan zijn, eens gebiecht worden.

26. *Wanneer behoort men de vergeten doodzonde te biechten ?*

Voor de Communie, indien zulks gevoegelijk kan geschieden, anders moet men ze zeggen in de naaste biecht.

27. *Moet men de dagelijksche zonden ook biechten ?*

Het is niet noodzakelijk de dagelijksche zonden te biechten, doch het is zeer voordeelig.

28. *Als men maar dagelijksche zonden te biechten heeft moet men daarover ook een berouw hebben ?*

Ja, ten minste over eene, en over alle van dezelfde soort.

29. *Hoe begint men de biecht ?*

Men maakt het teeken van 't heilig Kruis en zegt de voorbiecht.

0. *Zeg de voorbiecht ?*

Ik belijd voor God almachtig, voor de Heilige Maagd Maria, voor alle Heiligen, en voor U, Vader dat ik zeer gezondigd heb met gedachten, woorden en werken, door mijne schuld, door mijne schuld, door mijne allergrootste schuld. Mijne laatste biecht is geleden (eene week, eene maand, enz.

1. *Hoe sluit men de biecht ?*

Men zegt de nabiecht.

32. *Zeg de nabiecht ?*

Deze en alle mijne zonden, bekend of onbekend, zijn mij van harte leed, omdat ik God, die ik boven al bemin, daardoor vergramd heb; ik beschuldig mij

ervan, en vraag de heilige absolutie en eene zalige penitentie.

33. Is men verplicht de voor- of nabiecht te zeggen?

Men is niet verplicht de voor- of nabiecht te zeggen, doch het is zeer raadzaam.

34. Wat moet men doen als men de absolutie ontvangen heeft?

Men moet de penitentie volbrengen, die de biechtvader heeft opgelegd.

35. Is het ook zonde de penitentie achter te laten?

Ja, het is zonde, als men zijne penitentie vrijwillig achterlaat.

NEGENTIENDE LES.

VAN HET HEILIG OLIESEL.

1. Wat is het heilig Oliesel?

Een Sakrament, in hetwelk, door de heilige zalving en het gebed des priesters aan de zieken genade wordt verleend tot heil van ziel en ligchaam.

2. Aan welke zieken moet het heilig Oliesel worden toegediend?

Aan diegenen, die tot de jaren van verstand zijn gekomen, en gevaarlijk ziek zijn.

3. In welken staat moet men het heilig Oliesel ontvangen?

In staat van genade.

TWINTIGSTE LES.

VAN DE ZONDE.

1. Wat is zonde?

De zonde is eene vrijwillige overtreding van Gods wet.

2. Op hoevelerlei wijze kan men zondigen?

Men kan zondigen door gedachten, begeerten, woorden, werken en verzuimenissen.

5. Wat is eene doodzonde!

Eene zonde, die grootelijks strijdt tegen Gods heiligen wil.

4. *Waarom wordt die zonde genoemd doodzonde ?*

Omdat de doodzonde ons berooft van de heiligmakende genade, die het leven onzer ziel is.

5. *Wat verliezen wij door de doodzonde ?*

Ten eerste, de heiligmakende genade ; ten tweede de verdiensten onzer goede werken ; ten derde, de hemelsche glorie.

6. *Hoeveel doodzonden moet men gedaan hebben om de hal te verdienen ?*

Eene doodzonde is genoeg.

7. *Wat is eene dagelijksche zonde ?*

Eene zonde, die niet grootelijks strijdt tegen Gods heiligen wil.

8. *Wanneer begint men eene dagelijksche zonde ?*

Als men Gods wet in geringe punten overtreedt : of ook als men zondigt zonder genoegzame kennis of zonder geheel vrijen wil.

9. *Berooft ons de dagelijksche zonde ook van de heiligmakende genade ?*

Neen de dagelijksche zonde berooft onze ziel niet van de heiligmakende genade ?

10. *Wat zijn vreemde zonden ?*

Zonden die door anderen geschieden en ons mede aangerekend worden omdat ook wij daartoe hebben bijgedragen.

11. *Hoe geschieden de vreemde zonden ?*

Door raden, besehermen, gebieden, prijzen, mededeelen, toestemmen, niet straffen, niet beletten, niet overdragen.

12. *Wat zijn hoofdzonden ?*

Zonden, die oorsprong en beginsel zijn van vele andere zonden.

15. *Hoeveel hoofdzonden zijn er ?*

Zeven: hoovaardigheid, gierigheid, onkuisheid, nijd, gulzigheid, gramschap en traagheid.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

VAN DE VIER UITERSTEN DES MENSCHEN.

1. *Hoeveel Uitersten des menschen zijn er ?*

Vier: de Dood, het Oordeel, de Hel, en de hemelsche Glorie.

2. *Wat moeten wij van den Dood gelooven ?*

Dat alle menschen moeten sterven, en dat de dood ons kan overkomen, als wij er het minst aan denken.

3. *Hoeverlei is het oordeel ?*

Tweederlei: het bijzonder en het algemeen oordeel.

4. *Wanneer geschiedt het algemeen oordeel :*

Op het einde der wereld.

5. *Wat zal het algemeen oordeel voorafgaan ?*

De Verrijzenis des vleesches.

6. *Wat is te zeggen : Verrijzenis des vleesches ?*

Dat de lichamen van de afgestorvenen wederom met hunne zielen zullen vereenigd worden en levend uit het graf opstaan.

7. *Wanneer geschiedt het bijzonder oordeel ?*

Zoohaast de mensch sterft.

8. *Waarheen gaat de ziel van den mensch, als hij sterft ?*

Naar een van deze drie plaatsen : naar den hemel, naar de hel, of naar het vagevuur.

9. *Welke zielen gaan naar den hemel ?*

De zielen dergenen, die in de liefde Gods sterven, en niets meer te boeten of te zuiveren hebben.

10. *Welke zielen gaan naar het vagevuur ?*

De zielen dergenen, die wel in de liefde Gods sterven, maar nog niet geheel voldaan hebben voor hunne zonden.

11. *Hoelang blijven de zielen in het vagevuur ?*

Tot dat zij door haar lijden aan de goddelijke rechtvaardigheid voldaan hebben, of door de hulp van anderen daaruit verlost worden.

12. *Welke zielen gaan naar de hel?*

De zielen dergenen, die in staat van doodzonde sterven.

13. *Kunnen de verdoemden ook uit de hel verlost worden?*

Neen in de hel is geene verlossing.

14. *Wat zullen wij dan doen, om de hel te ontvlugten, en eens in den hemel te komen?*

Wij zullen onzen Lieven Heer van ganscher harte beminnen, en Hem alleen geheel ons leven dienen.

MORCENGEBED.

LATEN WIJ GODS MAJESTEIT AANBIDDEN EN DANKEN.

Mijn Heer en mijn God, ik geloof dat Gij hier waarachtig tegenwoordig zijt. Gij ziet en hoort mij; Gij kent al de gedachten van mijn geest, al de verlangens van mijn hart. Ik erken U als mijnen Schepper en mijnen Weldoener. Ik aanbid U uit den grond mijns harten, en dank U voor al de weldaden, die Gij mij verleend hebt, en bijzonderlijk dat Gij mij dezen nacht bewaard hebt.

LATEN WIJ ONZE WERKEN AAN GOD OPDRAGEN.

Mijn Heer en mijn God, ik offer U op mijne ziel, mijn ligchaam, en alles wat ik bezit. Ik draag U op alde werken, die ik dezen dag verrigten zal, en wil die doen tot Uwe meerdere glorie en tot zaligheid mijner ziel.

Ik maak het vast voornemen dezen dag christelijk door te brengen: liever wil ik duizendmaal sterven, dan U vergrammen. Geef mij hiertoe Uwe genade, want zonder haar, o barmhartige Vader, vermag ik ja niets ter zaligheid.

LATEN WIJ ONS AAN GODS LIEVE HEILIGEN AANBEVELEN.

Heilige Maria, Moeder Gods, bid voor ons.

Heilige Engelbewaarder bid voor ons.

Heilige Joseph, en al onze heilige Patronen, bidt voor ons.

Onze Vader. - Wees gegroet. - Akte van Geloof, van Hoop en van Liefde.

O JESUS, DOOR UW BLOED'GE WONDEN
BEWAAR ONS STEEDS VAN ALLE ZONDEN!

AMEN.

TE BIDDEN ALS 'S MORGENS, 'S MIDDAGS EN 'S AVONDS
HET ANGELUS KLEPT.

∇. De engel des Heeren heeft Maria geboodschapt.

R. En zij heeft ontvangen van den H. Geest,
Wees gegroet, enz.

∇. Zie de dienstmaagd des Heeren.

R. Mij geschieden naar uw woord. Wees gegroet, enz.

∇. En Het Woord is Vleesch geworden.

R. En Het heeft onder ons gewoond. Wees gegroet enz.

∇. Bid voor ons, H. Moeder Gods

R. Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.

LAAT ONS BIDDEN

Wij bidden U, Heer, stort uwe genade in onze harten, opdat wij, die door de boodschap des engels de menschwording van Christus, uwen Zoon, leerden kennen, door zijn lijden en kruis tot de glorie der Verrijzenis mogen gebragt worden. Door denzelfden Christus, onzen Heer. Amen.

AVONDGEBED.

Laten wij God voor al zijne weldaden bedanken.

Mijn Heer en mijn God! Gij hebt mij geschapen Gij hebt mij met het kostbaar bloed van Uwen dierbaren Zoon verlost, en nu hebt Gij mij gedurende dezen dag op nieuw bewaard naar ziel en ligchaam, Voor al die weldaden dank ik U uit den grond mijns harten, en draag U uit dankbaarheid de nachtrust op, die ik nu te Uwer eere ga nemen.

Onze Vader.- Weesgegroet.- Ik geloof in God, den Vader,- De tien geboden Gods - De vijf geboden der heilige Kerk.- De vier noodzakelijkheden des middels.

Kom, o Heilige Geest, verlicht mijn verstand o m mijne zonden te kennen, en geef mij de genade, er een oprecht berouw over te verwekken.

Overdenk hier welke zonden gij dezen dag bedreven hebt en verwek dan daarover een Akte van Berouw.

Laten Wij ons aan Gods lieve Heiligen aanbevelen.

Onder uwe bescherming nemen wij onze toevlugt, Heilige Moeder Gods, verstoot onze gebeden niet in onze nood, maar verlos ons altijd van alle gevaren, o glorierijke en gezegende Maagd, onze Vrouw, onze Middelaressen, onze Voorsprekster: verzoen ons met uwen Zoon, vertoon ons aan uwen Zoon, beveel ons aan uwen Zoon.

Bid voor ons, Heilige Moeder Gods,

Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.
Heilige Engelbewaarder, bid voor ons.
Heilige Joseph, en al onze heilige Patronen, bidt voor ons

Dat de Heer ons gelieve te zegenen, en voor alle kwaad te beschermen, en tot het eeuwig leven te geleiden, en dat de zielen der geloovigen door Gods barmhartigheid in vrede rusten. Amen.

KATECHISMUS

OF

CHRISTELIJKE LEER,

GOEDGEKEURD EN TEN GEBRUIKE IN HET BISDOM ROERMOND

VOORGESCHREVEN

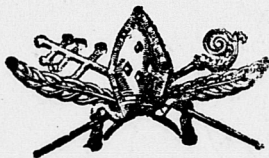
DOOR ZIJNE DOORLUCHTIGE HOOGWAARDIGHEID

JOANNES AUGUSTINUS PAREDIS,

BISSCHOP VAN

ROERMOND.

(PRIJS 10 CENTEN.)

ROERMOND.

ter drukkerij van het Bisdom, bij de W^{ed} A Welsch.

GOEDKEURING.

Aangezien op Ons de gewigtige verpligting rust, om het onderwijs in de Christelijke leer zoo te doen plaats hebben, dat van hare zuiverheid niet worde afgeweken en daaruit de heilzaamste vruchten voor de zaligheid der zielen voortkomen, zoo hebben wij onze zorgen gewijd aan de uitgave van eenen *Katechismus*, welken Wij bij dezen aan de Geestelijkheid en de Geloovigen aanbieden. en waarvan Wij tevens het gebruik verpligtend maken.

Opdat Wij zekerheid hebben, dat geene verandering in den tekst gebragt worde, verbieden Wij het gebruik van exemplaren van dezen *Katechismus*, die niet met Onze toelating en goedkeuring mogten uitgegeven worden. Onze handteekening en ons zegel, met welke alle exemplaren zullen voorzien zijn, zullen het kenteeken van een en ander wezen.

Gegeven te Roermond, den 1 September 1873.

De Bisschop van Roermond,

H. J. A. G. H. G. H. G.

DAGELIJKSCHE GEBEDEN EN OEFENINGEN.

Het Kruisteeken.

✠ In den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes. Amen.

Het Gebed des Heeren.

Onze Vader, die in de hemelen zijt, geheiligd zij Uw naam. Ons toekome Uw rijk. Uw wil geschiede, op de aarde als in den hemel. Geef ons **heden** ons dagelijksch brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren. En leid ons niet in bekoring: maar verlos ons van den kwade. Amen.

De Groetenis des Engels.

Wees gegroet, Maria, vol van genade; de Heer is met u: gezegend zijt gij boven alle vrouwen, en gezegend is de vrucht uws lichaams Jesus. Heilige Maria, Moeder Gods, bid voor ons zondaars, nu en in het uur van onzen dood. Amen.

De twaalf Artikelen des Geloofs.

1. Ik geloof in God, den Vader almachtig, Schepper van hemel en aarde,
2. En in Jesus Christus, zijnen eenigen Zoon, onzen Heer :
3. Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de Maagd Maria,
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruist, gestorven en begraven :
5. Die nedergedaald is ter helle, ten derde dage verreezen van de dooden :
6. Die opgeklommen is ten hemel, zit aan de rechterhand Gods des Vaders almachtig:
7. Van daar zal Hij komen oordeelen de levenden en de dooden.

8. Ik geloof in den Heiligen Geest:
9. Eene heilige katholieke Kerk, gemeenschap der Heiligen,
10. Vergiffenis der zonden,
11. Verrijzenis des vleesches,
12. Het eeuwig leven. Amen.

De tien Geboden Gods.

1. Ik ben de Heer uw God; gij zult geene vreemde goden voor mijne oogen hebben; gij zult u geen gesneden beeld, noch eenige gelijkenis maken; gij zult die niet aanbidden, noch godsdienst aandoen.
2. Gij zult den Naam van den Heer uwen God niet ijdel gebruiken.
3. Wees gedachtig dat gij den Sabbatdag heiligt.
4. Eer uwen vader en uwe moeder, opdat gij lang moogt leven op aarde.
5. Gij zult niet doodslaan.
6. Gij zult geen overspel doen.
7. Gij zult niet stelen.
8. Gij zult tegen uwen naaste geen valsche getuigenis geven.
9. Gij zult uws naasten huisvrouw niet begeeren.
10. Gij zult zijn huis niet begeeren, noch zijn land, noch zijn dienstknecht, noch zijne dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets van alles wat hem toebehoort.

De vijf Geboden der heilige Kerk.

1. De geboden Heiligedagen zult gij vieren.
2. Dan ook Mis hooren met goede manieren.
3. Geen geboden Vastendagen zult gij breken.
4. Gij zult, ten minste eens 'sjaars, aan den priester uwe biecht spreken.
5. En nuttigen omtrent Paschen het Ligchaam des Heeren.

1. Het Doopsel. 2. Het Vormsel. 3. Het allerheiligste Sakrament des Altaars, 4. De Biecht. 5. Het heilig Oliesel. 6. Het Priesterschap. 7. Het Huwelijk.

De vier Noodzakelijkheden des middels.

Ten eerste: dat er is één God; *ten tweede:* dat er drie goddelijke Personen zijn, de Vader, de Zoon, en de heilige Geest; *ten derde:* dat God de Zoon, de tweede Persoon der allerheiligste Drievuldigheid, voor ons is mensch geworden; *ten vierde:* dat God is looner van het goed en straffer van het kwaad.

De vier Uitersten.

De Dood, het Oordeel, de Hel en de Hemelsche glorie.

Akte van Geloof.

Ik geloof in eenen God, één in wezen en drievuldig in Personen, God den Vader, God den Zoon, en God den Heiligen Geest, looner van het goed en straffer van het kwaad; ik geloof dat God de Zoon, de tweede Persoon der allerheiligste Drievuldigheid, voor ons is mensch geworden, gekruist, gestorven en verrezen: deze mysteriën en al hetgeen de heilige Kerk mij voorstelt te gelooven, geloof ik vastelijk, omdat Gij, mijn God, de opperste waarheid en wijsheid zijt, die dit alles zelf geopenbaard hebt.

In en voor dit geloof wil ik leven en sterven.

Akte van Hoop.

Mijn Heer en mijn God, ik hoop en vertrouw vastelijk, door het bitter lijden en de verdiensten van Jesus Christus te bekomen hier in dit leven Uwe genade en vergiffenis van mijne zonden; en hierna U eeuwig te aanschouwen, te beminnen en te bezitten in de hemel: dit hoop ik, omdat Gij, mijn God, oneindig goed zijt tot ons, almachtig en getrouw in Uwe beloften.

In deze hoop wil ik leven en sterven.

Akte van Liefde.

Mijn Heer en mijn God, ik bemin U boven al en uit geheel mijn hart, omdat Gij oneindig goed zijt, en alle liefde waardig; ik bemin mijnen evennaaste gelijk mij zelve uit liefde tot U: dat U alle menschen beminnen en dienen, dat U alle schepsels loven in eeuwigheid.

In deze liefde wil ik leven en sterven.

Akte van Berouw.

Mijn Heer en mijn God, mijne zonden zijn mij leed uit den grond mijns harten, niet alleen omdat ik daardoor uweregtvaardige straffen verdiend heb; maar vooral omdat ik daardoor uwe goddelijke Majesteit en goedheid, die ik boven al bemin, vergramd heb: ik haat en verzaak die zonden uit liefde tot U: en ik maak het vaste voornemen voortaan nooit meer te zondigen, alle gelegenheid van zonden te schuwen, eene regtzinnige biecht te spreken, en liever te sterven dan U nog te vergrammen.

In het Bisdom Roermond zijn *Geboden Feestdagen*: Kersmis, 's Heeren Hemelvaartsdag, Maria-ten-Hemelopneming en Allerheiligen.

Geboden Vigiliedagen: De Vigiliedag vóór Kersmis, vóór Pinksteren, vóór Maria-ten-Hemelopneming, vóór Allerheiligen, en vóór de plechtigheid van het feest der Apostelen Petrus en Paulus, mits dit feest niet valle op Zaterdag: dan moet men Vrijdags te voren vasten.

Geboden Onthoudingsdagen: De Vrijdagen en zaturdagen door het jaar, alsmede St Marcusdag en de drie Kruisdagen, waarop het tevens loffelijk is te vasten tot middag. Het gebruik van vleesch is nogtaans toegestaan, als Kersmis opeen Vrijdag of Zaterdag valt en op de zaturdagen, invallende tusschen Kersmis en Maria Lichtmis inclusief.

Eijeren, eene spijs op zich uitmakende, zijn verboden: Op Aschwoensdag, op de quatertemperdagen in de veertigdaagsche vasten en de drie laatste dagen dergoede week. Op al de overige vastedagen is het een-of meermalig gebruik van eijeren toegestaan aan de degenen, die van het vasten ontheven of daartoe niet gehouden zijn; doch degenen die verplicht zijn te vasten, mogen ze maar eens gebruiken, dat en alleen bij hetmiddagmaal, en niet bij de collatie.

KATECHISMUS

OF

CHRISTELIJKE LEER.

INLEIDING.

EERSTE LES.

VAN DE CHRISTELIJKE LEER EN 'SMENSCHEN BESTEMMING.

§ 1. *Van de Christelijke leer.*

1. *Welke is de allerzaligste leer onder alle leeringen der wereld?*

De Christelijke leer of de Katechismus.

2. *Wat is de Christelijke leer of Katechismus?*

Het kort begrip van hetgeen Christus geleerd heeft.

3. *Waarom is de Christelijke leer de allerzaligste leer der wereld?*

Omdat zij ons leert, wat wij moeten weten en doen om zalig te worden.

4. *Wie heeft de Christelijke leer op de wereld gebragt?*

Christus zelf heeft die leer geopenbaard, en de Apostelen hebben ze alom verkondigd.

5. *Hoeveel deelen bevat de Katechismus?*

Vijf voorname: *het eerste* handelt over het Ge-
loof, *het tweede* over de Hoop, *het derde* over de
Liefde, *het vierde* over de zeven heilige Sakramenten,
het vijfde over de Christelijke Regtvaardigheid.

§ 2. *Van den Mensch en zijne Bestemming.*

6. *Wat is de mensch?*

De mensch is een redelijk schepsel Gods, hebbende
eene onsterfelijke ziel en een sterfelijk ligchaam.

7. *Waarom wordt de mensch een schepsel Gods genoemd?*

Omdat hij van God geschapen is.

8. *Waarom wordt de mensch een redelijk schepsel genoemd?*

Omdat hij met rede of verstand begaafd is ?

9. *Uit hoeveel deelen bestaat de mensch?*

Uit twee, te weten : uit eene onsterfelijke ziel en een sterfelijk ligchaam.

10. *Welk is het waardigste deel van deze twee?*

De ziel.

11. *Waarom is de ziel het waardigste deel van den mensch ?*

Omdat de ziel een onsterfelijke geest is, van God geschapen naar zijn beeld en gelijkenis.

12. *Tot welk einde is de mensch van God geschapen?*

De mensch is geschapen om God in dit leven te dienen, en Hem na dit leven eeuwig te aanschouwen in den hemel.

13. *Wat moet de mensch doen om tot dat einde te komen?*

De mensch moet God kennen, God beminnen, en Gods geboden tot het einde zijns levens getrouwelijk onderhouden.

TWEEDE LES.

VAN DEN CHRISTEN MENSCH EN HET KRUISTEEKEN.

1. *Zijn alle menschen Christene menschen?*

Neen.

2. *Waardoor wordt men een Christen mensch?*

Door het Doopsel.

3. *Zijn al degenen, die gedoopt zijn, ware Christenen?*

Neen, omdat niet al degenen, die gedoopt zijn, de ware leer van Christus gelooven en belijden.

4. *Wat is een waar Christen mensch?*

Een leerling van Jesus Christus, die gedoopt zijnde, de zalige wet van Christus gelooft en belijdt in de Roomsche Katholieke Kerk.

5. *Wat is de pligt van een Christen mensch?*

Dat hij de geboden van God onderhoude en zijn leven schikke naar de leer van Christus.

6. *Welk is het teeken van een Christen mensch?*

Het teeken van het heilig Kruis.

7. *Wat zegt gij bij het maken van het heilig Kruis ?*

Ik zeg: *In den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes. Amen.*

8. *Wat drukken wij uit door het maken van het heilig Kruis ?*

Drie groote mysteriën van ons geloof, te weten: *eerstens*, het mysterie der H. Drievuldigheid; *tweedens*, de Menschwording van God den Zoon; en *derdens*, de Verlossing van het menschedom uit de slavernij des duivels.

9. *Hoe drukken wij het mysterie der allerheiligste Drievuldigheid uit bij het maken van het heilig Kruis?*

Als wij zeggen: *in den naam* en niet *in den namen*, belijden wij éénen God; en als wij daarbij voegen: *des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes*, belijden wij drie verscheidene Personen in de ééne Godheid.

10. *Hoe beteekenen wij door het maken van het heilig Kruis de Menschwording van God den Zoon?*

Als wij de hand nedertrekken van het voorhoofd tot de borst, beteekenen wij dat Gods Zoon van den hemel nedergedaald en mensch geworden is.

11. *Hoe beteekenen door het maken van het heilig Kruis de verlossing van het menschedom uit deslavernij des duivels?*

Als wij de hand overbrengen van den linker schouder tot den regter, beteekenen wij dat Christus ons door zijn kruis heeft overgebracht van den staat van vervloeking tot den staat van verzoening.

12. *Van wien hebben wij Christenèn dit teeken?*

Van onze voorvaders tot aan de Apostelen toe: ja, van Christus zelve, die door zijn kruis de wereld verlost heeft.

13. *Wanneer dient men vroonamelijk het kruisteeken te maken?*

Vóór en na het gebed, bij het opstaan, eten, slapen gaan en al onze werken; maar vooral als men eenige kwelling of bekoring gevoelt.

14. *Wat voordeel verschaft ons het maken van het heilig Kruis.*

Ten eerste, het kruis dient tot eene belijdenis van ons geloof; ten tweede, het kruis is een kort gebed tot God; ten derde, het kruis jaagt van ons den duivel met al zijn bedrijf.

EERSTE DEEL.

DERDE LES.

VAN HET GELOOF.

§ 1. *Van de deugd des Geloofs.*

1. *Hoeveel goddelijke deugden zijn er?*

Drie.

2. *Hoe worden die genoemd?*

Het geloof, de hoop en de liefde.

3. *Wat is het geloof?*

Het geloof is eene gave Gods en een licht, waardoor de mensch als waar en zeker aanneemt, alles wat God geopenbaard heeft en door de heilige Kerk voorstelt te gelooven, hetzij het geschreven is of niet.

4. *Waarom wordt het geloof eene gave Gods genoemd?*

Omdat het ons van God gegeven wordt zonder onze verdiensten.

5. *Waarom wordt het geloof een licht genoemd?*

Omdat het ons verstand verlicht om alles te kennen en te gelooven, wat wij gelooven moeten.

6. *Wat moeten wij gelooven?*

Alles wat God geopenbaard heeft en door de heilige Kerk ons voorstelt te gelooven, hetzij het geschreven is of niet.

7. *Wanneer wordt God gezegd iets te openbaren?*

Als God de eene of andere waarheid op bovennatuurlijke wijze aan de menschen bekend maakt.

8. *Hoe moeten wij gelooven wat God geopenbaard heeft?*
Vastelijk.

9. *Wat is vastelijk gelooven?*

Zoo gelooven dat men geenszins twijfelt.

10. *Waarom moeten wij vastelijk gelooven alles wat God geopenbaard heeft?*

Omdat God de opperste waarheid is, die niet kan liegen, noch bedriegen, noch bedrogen worden.

11. *Waardoor weten wij met zekerheid wat God geopenbaard heeft?*

Door de leer der heilige Kerk, die onfeilbaar is.

12. *Waarom is de Kerk onfeilbaar?*

Omdat zij bestuurd wordt door den Heiligen Geest, en Christus beloofd heeft, dat Hij met haar zal zijn al de dagen tot aan de voleinding der wereld.

§ 2. *Van de waarheid des Geloofs.*

13. *Is er meer dan een waar geloof?*

Geenszins, want gelijk er maar één God is, die ons de waarheden des geloofs geopenbaard heeft, en ééne heilige Kerk, die ze ons voorstelt, zoo kan er maar één waar geloof wezen.

14. *Hebben de kettters het waar geloof, die eenige stukken des geloofs aannemen en andere voorwerpen?*

Dezen hebben geen goddelijk geloof, maar alleen een menschelijke meening of goeddunken.

15. *Is het waar dat ieder in zijn geloof kan zalig worden?*

Zoo leeren de kettters, maar zij dwalen; want zonder het ééne ware geloof, is de zaligheid onmogelijk.

16. *Zullen de kettters dan wegens hunne dwaling zeker verloren gaan?*

Ja, als zij in hunne dwaling grootelijks pligtig zijn en daarin vrijwillig volhardden.

17. *Is het geloof alleen genoeg om zalig te worden?*

Neen, het moet vergezeld gaan van de goede werken; want volgens de heilige Schrift is het geloof zonder de werken een dood geloof.

§ 3. *Van de kennis des Geloofs.*

18. *Wat moet men weten en gelooven uit noodzakelijkheid des middels?*

Deze vier punten: *ten eerste*, dat er is één God *ten tweede*, dat er drie goddelijke Personen zijn, de Vader, de Zoon. en de Heilige Geest; *ten derde*, dat God de Zoon, de tweede Persoon der allerheiligste Drievuldigheid, voor ons is mensch geworden; *ten vierde*, dat God is looner van het goed en straffer van het kwaad

19. *Wat wil dat zeggen: uit noodzakelijkheid des middels?*

Dit wil zeggen, dat zij, die tot de jaren van verstand gekomen zijn, zonder deze vier punten te weten, niet kunnen zalig worden.

20. *Wat moet men weten uit noodzakelijkheid des gebods?*

Het Onze-Vader, het Wees-gegroet, de twaalf artikelen des geloofs, de tien geboden Gods, de vijf geboden der heilige Kerk, de zeven heilige Sakramenten, bijzonderlijk die, welke men wil ontvangen, als mede de pligten van zijnen staat.

21. *Wat wil zeggen: uit noodzakelijkheid des gebods?*

Dit wil zeggen, dat er een gebod bestaat, waardoor een ieder verplicht is, op straffe van zware zonden, die punten te weten, als hij kan.

22. *Welk is het kort begrip van hetgeen wij vooral moeten weten en gelooven?*

Het Symbolum des geloofs, van de Apostelen gemaakt en in twaalf Artikelen verdeeld.

25, *Zeg de twaalf artikelen des geloofs?*

1. Ik geloof in God, den Vader enz. (*zie voren bl. 3*)

VIERDE LES.

VAN DE HEILIGE SCHRIFT EN DE OVERLEVERINGEN.

1. *Waaruit heeft de heilige Kerk alles wat zij ons voorstelt te gelooven?*

Uit de goddelijke Openbaring

2. *Waarin zijn de waarheden der goddelijke openbaring opgesloten?*

In de heilige Schrift en de Traditiën of overleveringen.

3. *Wat verstaat men door de heilige Schrift of den Bijbel?*

Door de heilige Schrift verstaat men de Boeken, zoowel van het Oude als Nieuwe Testament, welke onder ingeving en bijzonderen bijstand van den Heiligen Geest geschreven zijn.

4. *Waaruit weten wij welke boeken deel maken van de heilige Schrift?*

Uit de leer der Kerk, die dezelve als dusdanige aanneemt, en ons voorstelt.

5. *Zijn de kettersche bijbels ook de heilige Schrift?*

Geenzins, want zij zijn op vele plaatsen vervalscht.

6. *Is het aan een ieder geoorloofd de heilige Schrift te lezen?*

Neen, het is verboden die zonder verlof of goedkeuring der geestelijke Overheid in eene der levende talen te lezen.

7. *Waarom is dit verbod gegeven?*

Omdat de heilige Schrift zeer duister is op vele plaatsen, en het daarom gevaarlijk is voor ongeleerde menschen haar te lezen.

8. *Moeten wij ook nog iets gelooven, dat in de heilige Schrift niet geschreven staat?*

Ja, ook de **Traditiën** of **Overleveringen**.

9. *Wat wordt er verstaan door de Overleveringen?*

Geopenbaarde waarheden, die niet opgeteekend zijn in de heilige Schrift, maar door de Apostelen geleerd, en als van hand tot hand zijn overgeleverd.

VIJFDE LES.

VAN DEN ALMAGTIGEN GOD, EN HET MYSTERIE DER
ALLERHEILIGSTE DRIEVULDIGHEID.

§ 1. *Van den almachtigen God.*

1. *Welk is het eerste artikel van het Symbolum des Geloofs?*

Ik geloof in God, den Vader almachtig, schepper van hemel en aarde,

2. *Wat is God?*

God is een oneindig volmaakte geest, Schepper, Heer en Regeerder van Hemel en aarde, de bron onzer zaligheid en ons opperste goed.

3. *Waarom wordt God genoemd oneindig volmaakt?*

Omdat aan zijn goddelijk wezen niets ontbreekt, en hij in zich zelve alles zóó volmaakt bezit, dat er geen volmaakter wezen kan uitgedacht worden.

4. *Waarom wordt God genoemd een Geest?*

Omdat God geen ligchaam heeft.

5. *Waarom wordt God genoemd Schepper?*

Omdat God alles geschapen heeft.

6. *Waarom wordt God genoemd Heer?*

Omdat aan God alles toebehoort.

7. *Waarom wordt God genoemd Regeerder?*

Omdat God alles met wijsheid en goedheid beschikt en leidt tot het doel, waarvoor Hij de wereld geschapen heeft.

8. *Waarom wordt God genoemd bron onzer zaligheid?*

Omdat onze zaligheid van God komt, gelijk ook alles wat voor onze zaligheid dienstig of noodig is.

9. *Waarom wordt God genoemd ons opperste goed?*
Omdat wij in het bezit van God alleen waarlijk gelukkig kunnen zijn.
10. *Hoe weten wij dat er een God is?*
Dit leert ons de rede en het geloof.
11. *Waaruit leert ons de rede dat er een God is?*
Uit de schepsels, want waar schepsels zijn moet ook een Schepper wezen.
12. *Hoe leert ons het geloof dat er een God is?*
Dit leert ons klaar de geheele goddelijke Openbaring.
13. *Kan er meer dan één ware God zijn?*
Neen, dat is niet mogelijk.
14. *Waarom is dat niet mogelijk?*
Omdat geene twee oneindig volmaakte wezens tegelijk kunnen bestaan.
15. *Hoe oud is God?*
Van alle eeuwigheid, dat is zonder begin.
16. *Hoelang zal hij God zijn?*
Tot in alle eeuwigheid, dat is zonder einde.
17. *Is God dan niet geschapen?*
Neen, Hij is van zich zelve.
18. *Waar is God?*
God is in den hemel, op de aarde en op alle plaatsen.
19. *Kunnen wij God ook zien?*
Neen, wij kunnen God niet zien, omdat Hij een geest is.
20. *Kan God ons zien?*
Ja, God ziet en weet alles, ook het binnenste van ons hart.
- § 2. *Van het mysterie der allerheiligste Drieuldigheid.*
21. *Wat is een mysterie of geheim?*
Een mysterie is eene van God geopenbaarde waarheid, die ons verstand te boven gaat.

22. *Welk is het verhevenste mysterie van ons geloof?*
Het mysterie der allerheiligste Drievuldigheid.
23. *Wat is de allerheiligste Drievuldigheid?*
De allerheiligste Drievuldigheid is God de Vader, God de Zoon, en God de Heilige Geest, drie Personen die maar één God zijn.
24. *Is God de Vader God?*
Ja, de Vader is God.
25. *Is God de Zoon God?*
Ja, de Zoon is God.
26. *Is God de Heilige Geest God?*
Ja, de Heilige Geest is God.
27. *Zijn er dan drie Goden?*
Neen, die drie Personen zijn maar één God.
28. *Hoe kunnen die drie Personen maar één God zijn?*
Omdat zij alle drie maar één en hetzelfde goddelijk wezen of dezelfde goddelijke natuur hebben.
29. *Wie is de eerste Persoon der Allerheiligste Drievuldigheid?*
God de Vader, die het beginsel en de oorsprong is van de twee andere goddelijke Personen.
30. *Van wien komt God de Vader voort?*
God de Vader komt niet voort, maar Hij is van zich zelve.
31. *Van wien komt God de Zoon voort?*
Van God den Vader.
32. *Van wien komt God de Heilige Geest voort?*
Van God den Vader en God den Zoon te zamen.
33. *Is God de Vader dan ouder of meerder dan God de Zoon of God de Heilige Geest?*
Neen, zij zijn alle drie even oud, want zij zijn alle drie van eeuwigheid; zij zijn ook even wijs, even magtig en even goed.
34. *Waarom wordt God de Vader meer dan de Zoon almagtig genoemd?*

Niet omdat de Vader magtiger is, maar omdat Hem de magt meer in het bijzonder wordt toegeschreven, gelijk de wijsheid aan den Zoon, en de heiligheid aan den Heiligen Geest.

ZESDE LES.

VAN DE SCHEPPING IN HET ALGEMEEN, EN DIE DER ENGELLEN EN DER MENSCHEN IN HET BIJZONDER.

§ 1. *Van de schepping der wereld en der Engelen.*

1. *Waarom wordt God almachtig genoemd?*

Omdat God alle magt bezit, en door zijn wil alleen alle dingen kan maken en ook te niet doen.

2. *Waardoor heeft God zijne almacht het meest getoond?*

Door het scheppen van hemel en aarde en van alles wat daarin is.

3. *Wat is scheppen?*

Iets van niets maken, of uit niet voortbrengen.

4. *Heeft God nog andere redelijke wezens geschapen, behalve den mensch?*

Ja, God heeft ook zuivere en onsterfelijke geesten geschapen, die wij Engelen noemen.

5. *Hoe waren de Engelen, nadat God hen geschapen had?*

De Engelen waren goed en gelukkig, en met de heerlijkste gaven versierd.

6. *Zijn alle Engelen goed en gelukkig gebleven?*

Neen, de hoovaardige en ongehoorzame Engelen zijn uit den hemel verdreven naar den afgrond der hel.

7. *Hoe worden die afgevalen Engelen genoemd?*

Booze geesten of duivels.

8. *Welke is de bediening der goede Engelen?*

God te dienen en te loven, en de menschen behulpzaam te zijn.

9. *Zijn er eenige Engelen die ons bewaren?*

Ja, ieder mensch heeft eenen Engel, die hem van 't begin zijns levens bewaart.

10. *Welk is de bediening van onzen Engelbewaarder?*

Ten eerste, ons door zijne heilzame ingevingen tot het goede te leiden; ten tweede, onze gebeden en goede werken aan God op te dragen; ten derde, ons in de gevaren, en vooral in het uur van onzen dood, tegen den boozen vijand te beschermen.

§ 2. *Van de schepping en den val der eerste menschen.*

11. *Wie zijn de eerste menschen geweest?*

Adam en Eva.

12. *Waarvan heeft God den mensch gemaakt?*

God heeft het ligchaam van Adam gemaakt uit aarde en eene ziel daarin gestort; maar Eva's ligchaam van eene ribbe, genomen uit Adam.

13. *In welken staat waren Adam en Eva eer zij gezondigd hadden?*

Zij waren in den staat der heiligmakende genade, en daarenboven nog verrijkt met bijzondere voorregten naar ziel en ligchaam.

14. *Zijn Adam en Eva in den staat der heiligmakende genade gebleven?*

Neen, zij zijn gevallen in de slavernij des duivels.

15. *Waardoor zijn zij in de slavernij des duivels gevallen?*

Door eene zware zonde van ongehoorzaamheid, doordien zij gegeten hebben van de vrucht, waarvan God hun verboden had te eten.

16. *Is Adam alleen door die zonde in de slavernij des duivels gevallen?*

Neen, alle menschen hebben in Adam gezondigd, en zijn met hem in de slavernij des duivels gevallen.

17. *Hoe wordt die zonde genoemd, waardoor alle menschen in Adam gezondigd hebben?*
Erfzonde.
18. *Waarom wordt zij erfzonde genoemd?*
Omdat alle menschen die zonde van Adam erven.
19. *Hoedanig komen de menschen ter wereld ten gevolge dier erfzonde?*
Als kinderen van Gods gramschap, daar hunne ziel dood is voor God.
20. *Is er iemand van de erfzonde bevrijd gebleven?*
Ja, de heilige Maagd Maria is daarvan bevrijd gebleven door de verdiensten van Christus.
21. *Is het menschdom nog in de slavernij des duivels, waarin Adam het gebragt heeft?*
Neen, Jesus-Christus heeft het menschdom daaruit verlost.

ZEVENDE LES.

VAN DE MENSCHWORDING VAN GOD DEN ZOON.

1. *Wie is voor ons mensch geworden?*
God de Zoon, de tweede Persoon der allerheiligste Drievuldigheid, die, mensch geworden zijnde, Jesus-Christus genoemd wordt.
2. *Wat beteekent Jesus-Christus?*
Jesus beteekent: *Verlosser*, en Christus: *Gezalfde*.
3. *Wat wil dat zeggen: God de Zoon is mensch geworden?*
Dat God de Zoon aangenomen heeft de menschelijke natuur, dat is: eene ziel en een ligchaam, gelijk de menschen hebben.
4. *Is God de Vader of God de Heilige Geest ook voor ons mensch geworden?*
Neen, God de Zoon alleen.
5. *Als God de Zoon is mensch geworden, is Hij dan ook God gebleven?*

Ja, zoodat Hij is waarlijk God en waarlijk mensch te zamen in éénen persoon.

6. *Hoeveel naturen zijn er dus in Christus?*

Twee, de goddelijke natuur, omdat Hij God is, en de menschelijke natuur, omdat Hij mensch is.

7. *Zijn er ook twee personen in Christus?*

Neen, in Christus is maar één persoon, te weten : de goddelijke persoon, die de menschelijke natuur heeft aangenomen.

8. *Hoe heeft de Zoon Gods de menschelijke natuur aangenomen?*

De Zoon Gods heeft door eene bijzondere werking van den Heiligen Geest de menschelijke natuur aangenomen in het maagdelijk ligchaam van Maria.

9. *Is dan de Heilige Joseph niet de vader van Christus geweest?*

Neen, als mensch heeft Christus geen vader gehad; maar de Heilige Joseph was alleen zijn voedstervader of bewaarder.

10. *Waar is Christus geboren?*

In eenen stal te Bethlehem.

11. *Wanneer vieren wij de gedachtenis van Christus' geboorte?*

Op Kersdag.

12. *Waarom is God de Zoon voor ons mensch geworden?*

Om ons door zijn voorbeeld en zijne leering den weg naar den hemel te toonen; maar vooral om ons door zijn lijden en dood van de slavernij des duivels en den eeuwigen dood te verlossen.

13. *Had de Zoon Gods dan niet kunnen lijden en sterven zonder mensch te worden?*

Neen; want Christus heeft alleen kunnen lijden en sterven in zijne menschelijke natuur, en niet in zijne goddelijke natuur.

ACHTSTE LES.

VAN HET LIJDEN VAN CHRISTUS.

1. *Wat heeft Christus voor ons geleden?*

Zijn geheel leven lang heeft Christus geleden armoede, en verdrukking naar ziel en ligchaam; maar op het laatste van zijn leven grooter smarten dan ooit eenig mensch verdragen heeft.

2. *Wat heeft Christus geleden van de Joden?*

Hij is van hen gezangen, ter dood veroordeeld, zeer schandelijk geslagen en bespot, en aan den regter Pilatus overgeleverd.

3. *Wat heeft Christus geleden bij Pilatus?*

Nadat Hij van de Joden valschelijk beschuldigd was, is Hij op bevel van Pilatus wreedelijk gegeeseld, van moedwillige soldaten met doornen gekroond, en door Pilatus overgeleverd om gekruisigd te worden.

4. *Hoe is Christus gekruisigd?*

Nadat Christus zijn eigen kruis gedragen had, is Hij met handen en voeten daaraan genageld en er drie uren levend aan blijven hangen.

5. *Hoe is Christus gestorven?*

Nadat Hij alles volbragt had, is zijne ziel van zijn ligchaam gescheiden; zoo nochtans dat de Godheid met zijne ziel en ook met zijn ligchaam is vereenigd gebleven.

6. *Hoe is Christus begraven?*

Tegen den avond hebben twee eerwaardige mannen, Joseph van Arimathea en Nicodemus, het ligchaam van het kruis afgenomen, en het met groote eerbiedigheid gelegd in een nieuw steenen graf.

7. *Waarom heeft Christus voor ons willen lijden en sterven?*

Om in onze plaats aan de goddelijke regtvaardigheid te voldoen voor onze zonden.

8. *Kon de mensch zelf niet voldoen voor de zonde?*

Neen; want daar de zonde van eene oneindige boosheid is, kon ook alleen een persoon van oneindige waardigheid voldoen voor die zonde.

9. *Was het dan noodig dat Christus zoo véel leed om ons uit de zonde te verlossen?*

Neen, ook het geringste lijden van Christus, als van oneindige waarde zijnde, zoude op zich zelf voldoende geweest zijn om ons te verlossen.

10. *Waarom heeft Christus niettemin zoo véél voor ons willen lijden?*

Om ons daardoor zijne overgrootte liefde te toonen, en voorbeelden te geven van vele deugden.

11. *Is het noodig dat wij nog lijden, aangezien Christus voor ons voldaan heeft?*

Ja; want het is Gods wil, dat wij door ons lijden en onze goede werken aan de verdiensten van Christus deelachtig worden.

12. *Wanneer viert de heilige Kerk de gedachtenis van Christus' lijden en dood?*

In de Goede Week, en bijzonder op Goeden Vrijdag.

NEGENDE LES.

VAN DE VERRIJZENIS EN HEMELVAART VAN CHRISTUS.

1. *Wat heeft Christus gedaan na zijnen dood?*

Zijne ziel, vereenigd met de Godheid, is nedergedaald ter helle.

2. *Wat verstaat gij door de hel, tot welke de ziel van Christus is nedergedaald?*

De plaats, waar de zielen der afgestorvene regtvaardigen den tijd moesten afwachten, waarop Christus door zijnen dood den hemel zou openen.

3. *Hoe wordt die plaats gewoonlijk genoemd?*

Het voorgeborgte der Hel.

4. *Waarom is Christus nedergedaald ter helle?*

Om de zielen der heilige Oudvaderen en van anderen, die in Gods liefde gestorven waren, te troosten en te verlossen.

5. *Hoe is Christus verrezen?*

Nadat zijne ziel zich weder vereenigd had met zijn ligchaam, is Hij levend en verheerlijkt uit zijn graf opgestaan.

6. *Wanneer is Christus verrezen?*

Op den derden dag na zijnen dood, dat is, des Zondags 's morgens.

7. *Wanneer vieren wij de gedachtenis van Christus' verrijzenis?*

Op Paaschdag.

8. *Heeft Christus na zijne verrijzenis zich ook levend betoond?*

Ja, Christus heeft zich na zijne verrijzenis meermalen aan zijne leerlingen vertoond, en hun vele bewijzen gegeven, dat Hij werkelijk leefde.

9. *Waarom heeft Christus de vijf wonden in zijn verheerlijkt ligchaam willen behouden?*

Om daarmede zijne verrijzenis te bevestigen, en om ze aan alle menschen in het oordeel en aan de gelukzaligen in den hemel te toonen

10. *Wanneer is Christus ten hemel geklommen?*

Veertig dagen na zijne verrijzenis .

11. *Hoe is Christus ten hemel geklommen.*

Door zijne eigene magt en zonder iemands hulp.

TIENDE LES.

VAN HET LAATSTE OORDEEL.

1. *Waar is Christus nu?*

Christus zit aan de regterhand des Vaders.

2. *Wat wil dat zeggen: Christus zit aan de regterhand des Vaders?*

Dat Christus, ook als mensch, deel heeft aan de magt en heerlijkheid van God den Vader.

5. *Zal Christus nog op deze wereld terugkeeren?*

Ja, op het einde der wereld, om te komen oordeelen de levenden en de dooden.

4. *Zullen dan de dooden tot den laatsten dag zonder oordeel blijven?*

Neen; want ieder mensch wordt terstond na zijnen dood in het bijzonder geoordeeld; maar op den laatsten dag zullen de lichamen en zielen te zamen, in tegenwoordigheid van alle menschen, geoordeeld worden.

5. *Welke teekenen zullen het laatste oordeel voorafgaan?*

Ten eerste, eene geweldige vervolging, welke de Antichrist verwekken zal; ten tweede, verscheidene vreeselijke plagen; ten derde, een vuur dat alles verslinden zal.

6. *Hoe zal Christus ten oordeel komen?*

In zijn menschelijk ligchaam, zichtbaar en met groote heerlijkheid.

7. *Wie zijn de levenden en dooden, die Christus zal komen oordeelen?*

Alle menschen die ooit geleefd hebben, zoowel de regtvaardigen als de zondaars.

8. *Welk vonnis zal Christus in het oordeel uitspreken?*

Hij zal de regtvaardigen met groote liefde tot zich roepen en hun den hemel geven; maar de zondaars zal Hij met groote gramschap van zich in de eeuwige verdoemenis werpen.

ELFDE LES.

VAN GOD DEN HEILIGEN GEEST.

1. *Wat gelooft gij van den Heiligen Geest?*

Dat de Heilige Geest waarlijk God is, en de derde Persoon van de allerheiligste Drievuldigheid, voortkomende van den Vader en den Zoon te zamen.

2. *Is de Heilige Geest gelijk aan de andere twee Personen?*

Ja, Hij is even wijs, magtig, en eeuwig als God de Vader en God de Zoon.

3. *Welke eer moeten wij dus den Heiligen Geest bewijzen?*

De goddelijke of opperste eer.

4. *Hoe heeft zich de Heilige Geest vertoond?*

De Heilige Geest heeft zich vertoond onder de gedaante eener duif, bij den doop van Christus; en onder de gedaante van vurige tongen, op den Pinksterdag.

5. *Welk werk wordt voornamelijk aan den Heiligen Geest toegeschreven?*

Dat Hij de zielen heiligt en troost, en de Kerk bestiert tot aan het einde der wereld.

6. *Waardoor bewerkt de Heilige Geest de heiliging onzer zielen?*

Doordien Hij de bovennatuurlijke genade, vooral door middel van de heilige Sakramenten, in onze zielen instort.

TWAALFDE LES.

VAN DE HEILIGE KERK.

§ 1. *Van het wezen en de inrigting der Kerk.*

1. *Wat heeft Christus hier op aarde gesticht, om het werk onzer verlossing voort te zetten en te voltrekken?*

De heilige Kerk.

2. *Wat is de heilige Kerk?*

De heilige Kerk is de vereeniging van alle geloovige Christenen, die onder de gehoorzaamheid van den Paus van Rome de ware leer van Christus belijden.

3. *Wie is het opperhoofd der Kerk?*

Het onzichtbaar opperhoofd is Christus zelf; maar het zichtbaar opperhoofd is zijn plaatsvervanger op aarde, de Paus van Rome.

4. *Wat is de Paus van Rome.*

De Paus van Rome is de plaatsvervanger van Christus hier op aarde, en de wettige opvolger van den heiligen Petrus, op wien Christus zijne Kerk gebouwd heeft.

5. *Wat zijn de Bisschoppen in de heilige Kerk?*

De Bisschoppen zijn de prinsen der heilige Kerk, en bedienen de plaats der heilige Apostelen.

6. *Wie zijn de medehelpers der Bisschoppen?*

De hun onderhoorige Pastoors en Priesters.

7. *Welke is de bediening der Pastoors en Priesters?*

De Pastoors en Priesters verkondigen het woord Gods, en bedienen de heilige Sakramenten onder toezigt der Bisschoppen.

8. *Door wien wordt de goddelijke leer altijd onvervalscht in de Kerk bewaard?*

Door het onfeilbaar gezag der Kerk.

9. *Door wien wordt dit gezag uitgeoefend?*

Door den Paus van Rome en de met hem vereenigde Bisschoppen.

10. *Wanneer geeft het leerend gezag eene onfeilbare uitspraak?*

Wanneer de Paus, als opperste herder en leeraar der Kerk, of wanneer eene van den Paus bevestigde Kerkvergadering eene of andere waarheid, als geloofspunt, aan alle Christenen voorhoudt.

11. *Zijn wij aan al onze geestelijke oversten eerbied en gehoorzaamheid verschuldigd?*

Ja zeker; want zij bekleeden Gods plaats, en ook van hen heeft Christus gezegd: „Die naar u hoort, hoort naar mij; en die u versmaadt, versmaadt mij.”

§ 2. *Van de kenteekenen der ware Kerk.*

12. *Heeft Christus meer dan ééne ware Kerk gesticht?*

Neen, Christus heeft maar ééne ware Kerk gesticht.

13. *Moeten alle menschen tot de ware Kerk van Christus behooren, om te kunnen zalig worden?*

Ja; want voor al degenen, die door hunne schuld buiten de ware Kerk van Christus sterven, is de zaligheid onmogelijk.

14. *Welke is de eenig ware Kerk van Christus?*

De Roomsch-Katholieke Kerk.

15. *Waaruit weten wij dat de roomsch-katholieke Kerk de eenig ware Kerk van Christus is?*

Hieruit, dat zij alléén de kenteekenen draagt, welke Christus aan zijne Kerk gegeven heeft.

16. *Welke zijn deze kenteekenen?*

Onder anderen deze vier: *ten eerste*, dat zij één is; *ten tweede*, dat zij heilig is; *ten derde*, dat zij katholiek is; *ten vierde*, dat zij apostoliek is.

17. *Wat bewijst dat de roomsch-katholieke Kerk één is?*

Dat zij onder één hoofd staat, en in alle stukken des geloofs een en dezelfde leering volgt.

18. *Wat bewijst dat de roomsch-katholieke Kerk heilig is?*

Ten eerste, dat haar Stichter en hare leer heilig zijn; *ten tweede*, dat in haar alleen te vinden is het gebruik der Sakramenten, die ons heilig maken; *ten derde*, dat zij alleen door alle eeuwen heen overvloedige vruchten van heiligheid heeft voortgebracht.

19. *Wat bewijst dat de roomsche Kerk waarlijk katholiek of algemeen is?*

Dat zij verspreid is onder alle volken en over alle landen der wereld.

20. *Wat bewijst dat de roomsch-katholieke Kerk apostoliek is?*

Dat zij door de Apostelen gevestigd is, de leer der Apostelen belijdt, en door de wettige opvolgers der Apostelen zonder onderbreking nog altoos bestierd wordt.

21 *Wat zijn mirakelen?*

Mirakelen zijn wonderlijke werken, die de krachten der schepselen te boven gaan, en alleen door Gods bijzondere hulp kunnen geschieden.

22. *Hoe bewijzen de mirakelen, die in de roomsch-katholieke Kerk geschieden, dat zij de ware Kerk van Christus is?*

Omdat God, die alleen in staat is mirakelen te doen, geen getuigenis der valsheid kan geven.

DERTIENDE LES.

VAN DE GEMEENSCHAP DER HEILIGEN.

1. *Behooren de geloovigen op aarde alleen tot de Kerk van Christus?*

Neen, tot de Kerk van Christus behooren ook nog de zielen in het vagevuur en de Zaligen in den hemel.

2. *Hoe worden deze drie deelen der Kerk gewoonlijk genoemd?*

De *strijdende kerk* op aarde, de *lijdende kerk* in het vagevuur, en de *zegepralende kerk* in den hemel.

3. *Wat verstaat men dus door Heiligen, wanneer wij zeggen: Gemeenschap der Heiligen?*

Door *Heiligen* worden hier verstaan: de Zaligen in den hemel, de zielen in het vagevuur, en de geloovigen op aarde, die allen tot heiligheid geroepen zijn.

4. *Wat wil dan zeggen: Gemeenschap, wanneer wij zeggen: Gemeenschap der Heiligen?*

Dat deze drie maar één geestelijk ligchaam uitmaken, waarvan Christus het hoofd is; en dat ieder lid deel heeft aan de geestelijke goederen, die aan de geheele Kerk toebehooren.

5. *Welke gemeenschap hebben wij met de gelukzaligen in den hemel?*

Dat wij geholpen worden door hunne gebeden, en ook door de overvloedige voldoeningen, die zij in dit leven volbragt hebben.

6. *Welke geestelijke goederen hebben de ledematen der Kerk op aarde onder elkander gemeen?*

Alle heilige Missen, openbare gebeden en goede werken, die in de Kerk geschieden.

7. *Welke gemeenschap hebben wij met de zielen in het vagevuur?*

Wij kunnen de zielen uit het vagevuur verlossen of hare pijnen verkorten.

8. *Hoe kunnen wij de zielen uit het vagevuur verlossen, of hare pijnen verkorten?*

Door gebeden en goede werken, maar bijzonderlijk door het heilig Sacrificie der Mis, en het toevoegen van aflaten.

9. *Wat verstaat men door de schatten der heilige Kerk?*

Door de schatten der heilige Kerk wordt verstaan de verzameling van de oneindige verdiensten van Christus en de overvloedige voldoeningen der Heiligen.

10. *Waardoor worden die schatten ons toegevoegd?*

Door de aflaten.

11. *Wat verkrijgen wij door de aflaten?*

Kwijtschelding van de tijdelijke straffen, die wij nog zouden moeten ondergaan voor de zonden, welke ons reeds vergeven zijn.

12. *Wie kan aflaten verleenen?*

De Paus en de Bisschoppen, krachtens de goddelijke magt, die zij over de schatten der Kerk ontvangen hebben.

13. *Wat moeten wij doen om de aflaten te verdienen?*

Alles wat de Paus of de Bisschoppen daartoe vereischen.

14. *Wat wordt er gewoonlijk vereischt om een vollen aflat te verdienen?*

Dat men waardiglijk biechte en communiceere, en eenigen tijd bidde volgens de meening der heilige Kerk.

15. *Wie zijn buiten de gemeenschap der heilige Kerk?*

De Heidenen, Turken, Joden, Kettters, Scheurmakers, en die in den kerkelijken ban zijn.

16. *Wat is de kerkelijke ban of excommunicatie?*

Een vonnis der heilige Kerk, waardoor iemand om zijne misdaden en hardnekkigheid beroofd wordt van de gemeenschap der heilige Kerk.

VEERTIENDE LES.

VAN DE VERGIFFENIS DER ZONDEN, EN DE VERRIJZENIS DES VLEESCHES.

§ 1. *Van de Vergiffenis der Zonden.*

1. *Van welke zonden kunnen wij in de heilige Kerk vergiffenis bekomen?*

Van alle zonden, hoe menigvuldig en zwaar zij ook mogen wezen.

2. *Door wat middel wordt ons de erfzonde vergeven?*

Door het heilig Doopsel.

3. *Door wat middel worden ons de doodzonden na het Doopsel vergeven?*

Door de priesterlijke magt in de biecht, en ook door een volmaakt berouw.

4. *Door wat middel worden ons de dagelijksche zonden vergeven?*

Door biecht, leedwezen, als ook door gebeden en andere goede werken, verrigt met een rouwmoedig hart.

§ 2. *Van de Verrijzenis des vleesches.*

5. *Wat is te zeggen: Verrijzenis des vleesches?*

Dat de lichamen van al de afgestorvenen weder met hunne zielen zullen vereenigd worden en levend uit het graf opstaan.

6. *Wanneer zal dit geschieden?*

Op den laatsten dag des oordeels.

7. *Hoe zal dat kunnen geschieden?*

Door Gods almagt.

8. *In welken toestand zullen de lichamen verrijzen?*

Elkeen zal verrijzen in zijne natuurlijke en volmaakte gestalte, nochtans zeer verschillend in hoedanigheid.

9. *Hoedanig zullen de verreezen lichamen der gelukkigen gesteld zijn?*

De lichamen der gelukkigen zullen heel klaar, ligt, onlijdelijk, en aan het verheerlijkt lichaam van Christus gelijkvormig zijn.

10. *Hoedanig zullen de lichamen der verdoemden gesteld zijn?*

De lichamen der verdoemden zullen afgrijselijk zijn, en geheel gesteld om te lijden.

VIJFTIENDE LES.

VAN HET EEUWIG LEVEN.

1. *Waarheen gaat de ziel van den mensch, als hij sterft?*

Naar een van deze drie plaatsen: naar den hemel, naar de hel, of naar het vagevuur.

2. *Welke zielen gaan naar den hemel?*

De zielen dergenen, die in de liefde Gods sterven, en niets meer te boeten of te zuiveren hebben.

3. *Hoedanig zal het geluk der rechtvaardigen zijn in den hemel?*

Zij zullen God zelve aanschouwen en beminnen, en, in het gezelschap der Engelen en Heiligen, met eeuwigdurende vreugde verzadigd worden.

15. *Wanneer behoort men vooral te bidden?*

's Morgens als men opstaat; 's avonds als men slapen gaat; vóór en na het eten; en als men eene bijzondere genade van God wil verkrijgen.

16. *Welke plaatsen zijn het meest geschikt om God te bidden?*

Men kan God overal bidden, maar de kerken zijn daarvoor meer geschikt dan andere plaatsen.

17. *Waarom zijn de kerken meer geschikt dan andere plaatsen om daar te bidden?*

Ten eerste, omdat Christus daar zelf tegenwoordig is in het heilig Sakrament; ten tweede, omdat zij door den Bisschop gewijd zijn tot huizen van gebed.

ZEVENTIENDE LES.

VAN HET GEBED DES HEEREN.

1. *Welk is het beste en waardigste gebed?*

Het Gebed des Heeren, of het Onze Vader.

2. *Waarom is het Gebed des Heeren of het Onze Vader het beste en waardigste gebed?*

Omdat dit gebed van onzen Heer Jesus-Christus zelven gemaakt is, en alles bevat wat wij naar ziel en ligchaam noodig hebben.

3. *Zeg het Onze Vader.*

Onze Vader, die enz. *Zie voren bladz. 5.*

4. *Waarom noemen wij God onzen Vader?*

Omdat God ons geschapen, en door het Doopsel tot zijne kinderen heeft aangenomen.

5. *Waarom zegt gij: die in de hemelen zijt?*

Omdat God, hoewel Hij overal tegenwoordig is, nogtans in den hemel zich zelven en zijne heerlijkheid aan de Heiligen vertoont.

6. *Wat verlangen wij als wij zeggen: geheiligd zij uw Naam?*

Dat God van ons en van alle menschen moge gekend, bemind en verheerlijkt worden.

7. *Wat wordt hier verstaan door den Naam Gods?*

God zelf en al zijne eigenschappen, als zijne almogendheid, goedheid, liefde, enz.

8. *Wat verzoeken wij van God met te zeggen: Ons toekome Uw Rijk?*

Ten eerste, dat het Rijk Gods, de Kerk, zich altijd meer en meer moge uitbreiden op aarde; ten tweede, dat het Rijk der goddelijke genade ingaande vinde in onze harten; ten derde, dat het Rijk der heerlijkheid ons moge ten deel vallen in den hemel.

9. *Wat vragen wij zeggende: Uw wil geschiede, op de aarde als in den hemel?*

Wij vragen dat gelijk in den hemel de Engelen Gods wil volmaaktelijk volbrengen, zoo ook op aarde de menschen dit mogen doen.

10. *Wat is het dagelijksch brood, dat wij van God begeeren?*

Alles wat wij naar ziel en ligchaam noodig hebben.

11. *Wat vragen wij zeggende: En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren?*

Wij vragen dat God ons onze zonden moge vergeven, gelijk ook wij bereid zijn vergiffenis te schenken aan degenen, die ons beledigd hebben.

12. *Waar bidden wij om, als wij zeggen: en leid ons niet in bekoring?*

Wij bidden om niet bekoord te worden; en als wij bekoord worden, dat God ons zijn bijstand verleene om in de bekoring niet te bezwijken.

13. *Van wat kwaad begeeren wij verlost te worden, als wij zeggen: maar verlos ons van den kwade?*

Wij begeeren verlost te worden van de zond en alle kwaad, dat ons eeuwig of tijdelijk geluk beletten kan.

ACHTTIENDE LES.

VAN DE GROETENIS DES ENGELS OF HET WEES-GEGROET.

1. *Waarom volgt men gewoonlijk de Groetenis des Engels bij het Gebed des Heern?*

Om door de allerheiligste Maagd onze gebeden aan God op te dragen.

2. *Hoe zegt gij de Groetenis des Engels?*

Wees gegroet, Maria, enz. zie bl. 3 voren.

3. *Wie heeft het eerst deze woorden uitgesproken: Wees gegroet, vol van genade! de Heer is met u; gezegend zijt gij boven alle vrouwen?*

De engel Gabriël, toen hij aan Maria kwam boodschappen, dat zij moeder zou worden van den Verlosser der wereld.

4. *Wie heeft de volgende woorden het eerst uitgesproken: gezegend zijt gij boven alle vrouwen, en gezegend is de vrucht uws lichaams?*

Elisabeth, de moeder van Joannes den Dooper, toen zij door hare nicht Maria bezocht werd.

5. *Wie heeft de laatste woorden daarbij gevoegd?*

Onze Moeder de heilige Kerk.

6. *Waarom noemt gij onze Lieve Vrouw: vol van genade?*

Omdat onze Lieve Vrouw de volheid der genade van God heeft ontvangen, en zij die genaden nooit door eenige zonde verloren, maar steeds door hare deugden vermeerderd heeft.

7. *Wat bevat onder anderen de volheid van genade door God aan Maria geschonken?*

Dat God door eene geheel bijzondere genade Maria bewaard heeft van de erfzonde, en ook van de geringste dagelijksche zonde.

8. *Wat wil zeggen: de Heer is met u?*

Dat God de Heer, door de uitstekende gunsten, die Hij aan Maria bewezen heeft, meer met haar is dan met andere menschen.

9. *Waarom zeggen wij tot Maria: gezegend zijt gij boven alle vrouwen?*

Ten eerste, omdat zij onder alle vrouwen is uitgekozen om de Moeder te zijn van den eeuwigen Zoon des Vaders; *ten tweede*, omdat zij, alhoewel Moeder geworden, toch altijd Maagd gebleven is.

10. *Waarom voegen wij daarbij: en gezegend is de vrucht uws ligchaams, Jesus?*

Om aan te toonen, dat wij, om wille van den Zoon, de Moeder zalig prijzen.

NEGENTIENDE LES.

VAN DE VEREERING DER ALLERHEILIGSTE MAAGD.

1. *Waar is Maria nu?*

Zij is met ziel en ligchaam in den Hemel boven alle schepselen verheven.

2. *Mogen wij Maria, even als God, eeren en aanbidden?*

Neen, wij mogen aan Maria geene goddelijke eer bewijzen, omdat zij maar een schepsel is.

3. *Mogen wij Maria meer vereeren dan de andere Heiligen?*

Ja, omdat Maria, als Gods Moeder, boven alle Engelen en Heiligen in waardigheid verheven is en zij door hare voorspraak alles bij God vermag.

4. *Welke hulp mogen wij van de heilige Maagd verwachten?*

In den loop des levens verkrijgt Maria ons van God alles wat ons heilzaam is; en in het uur van onzen dood beschermt en helpt zij ons tot de eeuwige zaligheid.

5. *Hoe helpt ons de heilige Maagd?*

De heilige Maagd helpt ons door hare verdiensten en gebeden aan God voor ons op te dragen.

6. *Hoe kunnen wij de voorspraak en bescherming der heilige Maagd voor ons het best verkrijgen?*

Door dikwijls Maria aan te roepen; door hare deugden na te volgen, en goede werken te harer eere te verrigten.

7. *Welke gebeden zijn het meest geschikt om onze Lieve Vrouw aan te roepen en te vereeren?*

Het *Wees gegroet*, de *Litanie van onze Lieve Vrouw van Lorette*, de *Rozenkrans*, enz.

DERDE DEEL.

TWINTIGSTE LES.

VAN DE LIEFDE.

1. *Welke is de voornaamste en waardigste onder alle deugden?*

De Liefde.

2. *Waarom is de Liefde de voornaamste onder alle deugden?*

Omdat, zonder de Liefde, noch het Geloof noch de Hoop ons helpen kunnen ter zaligheid.

3. *Wat is de Liefde?*

De liefde is eene deugd van God ingestort, door welke wij God boven alles beminnen, en onzen naaste gelijk ons zelven.

4. *Hoe moeten wij God beminnen?*

Boven alles.

5. *Wat is God beminnen boven alles?*

God zóó beminnen dat wij liever alles, zelfs het leven, zouden willen verliezen, dan Hem door eene doodzonde te vergrammen.

6. *Waarom moeten wij God beminnen?*

Ten eerste, omdat God oneindig goed en beminnenswaardig is; ten tweede, omdat God ons ontelbare weldaden bewezen heeft.

7. *Wie wordt er verstaan door onzen naaste?*

Alle redelijke schepselen, die met ons deelkunnen hebben in de hemelsche glorie.

8. *Hoe moeten wij onzen naaste beminnen?*
Gelijk ons zelveu.
9. *Wat is, onzen naaste beminnen gelijk ons zelveu?*
Hem zóó beminnen dat wij hem geen kwaad aandoen, en hem het goed trachten te bewijzen, dat wij ons zelveu wenschen.
10. *Om welke redenen moeten wij onzen naaste beminnen?*
Uit liefde tot God, naar wiens beeld onze naaste geschapen is.
11. *Welk is het kort begrip van al hetgeen wij moeten doen om de liefde te onderhouden?*
De wet Gods, in tien geboden verdeeld.
12. *Wie heeft de tien geboden gegeven?*
God zelf heeft die geboden, van af het begin der wereld, in de harten der menschen gedrukt; later heeft Hij ze aan Mozes gegeven, op twee steenen tafelen geschreven; daarna heeft Christus die bekrachtigd in het Nieuw Testament.
13. *Zeg de tien geboden Gods.*
1. Ik ben de Heer uw God; enz. zie voren bladz. 2,

EEN EN TWINTIGSTE LES.

VAN HET EERSTE GEBOD.

1. *Wat wordt er geboden in het eerste gebod?*
Dat wij éenen God alleen moeten erkennen. aanbidden en dienen.
2. *Hoe zullen wij God voornamelijk aanbidden?*
Door ons aan zijne opperheerschappij ganschelijk te onderwerpen, en Hem alle inwendige en uitwendige eer te betoonen.
3. *Welke deugden moeten wi vooral beoefenen om God te eeren?*
De drie goddelijke deugden.
4. *Hoe kunnen wij gemakkelijk die deugden beoefenen?*

Door dikwijls akten van geloof, hoop en liefde te verwelken.

5. *Hoe dikwijls behooren wij die akten te verwekken?*

Ten eerste, als men komt tot de jaren van verstand; *ten tweede*, als men in gevaar is van sterven; *ten derde*, als men eenige bekoring tegen die deugden gevoelt; *ten vierde* is het raadzaam die akten dagelijks te verwekken.

6. *Hoe kunnen wij gemakkelijk en verdienstelijk God eeren als onzen oppersten Heer?*

Met dagelijks, in ons morgengebed, ons zelve en al de werken van den dag aan God op te dragen.

7. *Noem eenige zonden die geschieden tegen het eerste gebod?*

Afgoderij, bijgeloovigheid, tooverij, ketterij en alle andere ongelooovigheid, heiligschennis, wanhoop en haat tegen God.

8. *Wat is afgoderij?*

Het geven van goddelijke eer aan beelden en andere dingen die voor God gehouden worden, ofschoon zij maar schepselen zijn.

9. *Wanneer maakt men zich schuldig aan bijgeloovigheid of superstitie?*

Als men, om iets te weten of te bewerken, woorden, zaken of teekenen gebruikt, die tot dat einde geene kracht hebben, noch uit hunne eigene natuur, noch van God, noch uit instelling der heilige Kerk.

10. *Is het gebruik van wijwater, gewijde kaarsen, palmtakken, asch, medailles en andere gewijde zaken ook bijgeloof?*

Neen; want deze dingen verkrijgen eene bijzondere kracht door het gebed, dat, volgens de instelling der heilige Kerk, daarover gesproken is.

11. *Mag men wel bij tovenaars of waarzeggers te rade gaan?*

Geenszins want dat ware van God afwijken en den duivel aanhangen, wiens hulp zij inroepen.

12. Hoe zondigen de kettens tegen het eerste gebod?

Met niet te gelooven hetgeen God ons door de heilige Kerk voorstelt te gelooven, loochenen zij Gods onfeilbare waarheid.

13. Wat moeten wij ten opzichte van de kettens en andere ongelooovigen vermijden?

Wij moeten de gemeenschap met hen vermijden, vooral in kerkelijke of geestelijke zaken.

14. Wanneer maakt men zich schuldigaan heiligscheenis?

Als men heilige of aan God toegewijde personen, plaatsen of zaken onteert of mishandelt; bij voorbeeld: geestelijke personen, kerken, de heilige Sakramenten, enz.

TWEE EN TWINTIGSTE LES.

VAN DE VEREERING EN AANROEPING DER HEILIGEN: VAN HUNNE BEELDEN EN RELIKWIEËN.

§ 1. Van de aanroeping der Heiligen.

1. Wat leert ons de heilige Kerk over de aanroeping der Heiligen?

Dat het goed en nuttig is de Heiligen aan te roepen.

2. Is het niet strijdig met het eerste gebod, dat wij de Heiligen vereeren of aanroepen?

Neen; want wij vereeren en roepen de Heiligen aan, niet als zoden, maar als vrienden en dienaars van den eenigen God.

3. Welk onderscheid bestaat er tusschen het gebod, hetwelk wij tot God, en dat, hetwelk wij tot de Heiligen rigten?

Dat wij God erkennen als den gever van alle goed; doch de Heiligen roepen wij aan als voorsprekers, die bij God met ons en voor ons bidden.

4. *Wien behooren wij onder de Heiligen vóór alle anderen te vereeren en aan te roepen?*

De allerzaligste en onbevleete Maagd en Moeder Gods Maria.

§ 2. *Van de Beelden en Relikwieën der Heiligen.*

5. *Misdoen de Katholieken tegen het eerste gebod als zij beelden maken?*

Neen; want zij maken de beelden niet om ze te aanbidden, en kennen hun ook geen inwendige kracht toe.

6. *Doen wij kwaad als wij de beelden versieren, daarvoor licht ontsteken. of bidden?*

Geenszins; want wij bewijzen deze eer niet aan de beelden, maar aan God of zijne Heiligen, die ons door deze beelden worden voorgesteld.

7. *Wat voordeel doen ons de beelden?*

Ten eerste, zij stellen ons het leven des Zaligmaars of der Heiligen voor oogen, en sporen ons aan om hunne voorbeelden na te volgen; ten tweede, zij helpen ons om aandachtig te bidden.

8. *Wat verstaat men door Relikwieën of Overblijfsels der Heiligen?*

Daardoor verstaat men vooral hunne lichamen en beenderen, doch ook hunne kleederen en andere voorwerpen, die door de Heiligen achtergelaten of door hunne aanraking geheiligd zijn.

9. *Wat leert ons de heilige Kerk aangaande de Relikwieën?*

Dat het nuttig is de Relikwieën der Heiligen te vereeren.

10. *Waarom vereeren wij de Relikwieën der Heiligen?*

Ten eerste, omdat zij kostbare panden zijn, ons door goede vrienden achtergelaten; ten tweede, omdat die lichamen tempels zijn geweest van den Heiligen Geest; ten derde, omdat zij eens verheerlijkt zullen worden bij God.

DRIE EN TWINTIGSTE LES.

VAN HET TWEDE GEBOD.

1. *Wat verbiedt God in het tweede gebod?*

Alle oneer, die den goddelijken Naam wordt aangedaan, voornamelijk door Godslastering, door ongeoorloofd zweren en breken van beloften.

2. *Op wat wijze vooral geschiedt godslastering of blasphemie?*

Als men aan God, aan zijne Heiligen of aan heilige zaken iets toeschrijft, dat tegen hunne eer is; als men iets van hen loochent dat hun toekomt, of als men spitsgewijze van hen spreekt.

3. *Wat is eed doen of zweren?*

God, of iets dat God bijzonder aangaat, tot getuige nemen van hetgeen men zegt.

4. *Is het altijd kwaad of verboden te zweren?*

Neen, het is zelfs goed, als de eed gedaan wordt met goed oordeel, regtvaardigheid en waarheid; maar het is zonde als er eene van deze voorwaarden ontbreekt.

5. *Wie zweert met goed oordeel?*

Die niet zweert dan uit noodzakelijkheid of om goede reden.

6. *Wie zweert tegen de regtvaardigheid?*

Die met eed belooft iets te doen, hetgeen kwaad en verboden is; en deze eed mag niet gehouden worden.

7. *Wat is zweren tegen de waarheid?*

Iets met eed bevestigen, dat men zeker weet of meent valsch te wezen, of ook iets waaraan men twijfelt.

8. *Is het ook goed en deugdzaam aan God iets te beloven te zijner eer of ter eere zijner Heiligen?*

Ja, als hetgeen men belooft, aan God welgevallig is, en men het kan en wil volbrengen.

9. *Doet men eene belofte, als men alleen het voornemen maakt eenig goed werk te verrigten?*

Neen; want, om eene belofte te doen, moet men zich vrijwillig tegenover God willen verbinden.

VIER EN TWINTIGSTE LES.

VAN HET DERDE EN VIERDE GEBOD.

§ 1. Van het derde gebod.

1. *Wat gebiedt God in het derde gebod?*

Een zondag te heiligen door werken van godsdienstigheid.

2. *Waarom wordt de Zondag ook genoemd: Dag des Heeren?*

Omdat God de Heer wil dat, van de zeven dagen der week, de Zondag aan Hem bijzonderlijk worde toegewijd.

3. *Wat zijn wij verpligt te doen om den Zondag te heiligen?*

Ten minste de heilige Mis te hooren; alhoewel wij dan ook de breek, de christelijke leering en andere kerkelijke diensten behooren bij te wonen.

4. *Welke werken zijn voornamelijk verboden op den Zondag?*

Alle slaafsche werken en ambachten, koophandel en processen, tenzij eene wettige reden het anders vereischte.

§ 2. Van het vierde gebod.

5. *Wie verstaat gij in het vierde gebod door vader en moeder?*

Onze ouders, en alle oversten, zoo geestelijke als wereldlijke.

6. *Wat zijn wij aan onze ouders verschuldigd?*

Liefde en eerbied, gehoorzaamheid en behulpzaamheid.

7. *Wie zondigen tegen de liefde aan de ouders verschuldigd?*

Die hunne ouders haten, bedroeven, of hun kwaad wenschen.

8. *Wie zondigen tegen den eerbied aan de ouders verschuldigd?*

Die hunne ouders minachten, spijtig bejegenen, bespotten, mishandelen, of kwaad van hen spreken.

9. *Wie zondigen tegen de gehoorzaamheid aan de ouders verschuldigd?*

Die de regtmatige bevelen hunner ouders niet of slecht volbrengen.

10. *Moet men ook aan zijne ouders of andere oversten gehoorzamen, als zij iets gebieden, dat kwaad is?*

Neen. dan mag men hun niet gehoorzamen.

11. *Wie zondigen tegen de behulpzaamheid aan de ouders verschuldigd?*

Die hunne ouders niet bijstaan in hunnen geestelijken of ligchamelijken nood, als zij hen kunnen helpen.

12. *Waarom moeten wij onze ouders zoo eeren?*

Omdat, naast God, ons alle goed van hen komt, en zij ons in Gods plaats besturen.

15. *Wat heeft God beloofd aan de kinderen die hunne ouders eeren?*

Een lang en gelukkig leven, en hierna het eeuwig leven.

VIJF EN TWINTIGSTE LES.

VAN HET VIJFDE, ZESDE EN NEGENDE GEBOD.

§ 1. *Van het vijfde gebod.*

1. *Wat verbiedt het vijfde gebod?*

Zich zelve of andere menschen, zonder wettige magt en reden, te dooden, te kwetsen, ligchamelijk te schaden, of daartoe raad of hulp te verleenen.

2. *Misdoen wij tegen het vijfde gebod alleen dan, als wij metterdaad iemand hinderen?*

Neen. maar ook als wij iemand vervloeken. kwaad toewenschen, en granschap, haat of nijd in het hart dragen.

5. *Wat leert ons Christus aan onze vijanden te doen?*

Hij leert ons alle ongelijk te vergeven, voor onze vijanden te bidden, en ook het kwaad met goed te vergelden.

4. *Waarom moet men zich meer wachten van geestelijke personen te slaan of te kwetsen dan wereldlijke?*

Omdat dit grooter kwaad is, en degenen die dit doen, in den kerkelijken ban vervallen.

5. *Misdoen ook zij tegen het vijfde gebod, die hunnen naaste ergernis geven?*

Ja, want met ergernis te geven, kwetsen of dooden zij de ziel van hunnen naaste.

6. *Wanneer geeft men ergernis?*

Als men door woorden, werken of verzuimenissen, die min goed zijn, oorzaak is, dat anderen zondigen, of daartoe aanleiding geeft.

7. *Wat moet men doen, als men den naaste naar lichaam of ziel benadeeld heeft?*

Men moet niet alleen de bedreven zonde beweenen en biechten, maar ook het veroorzaakte kwaad, zooveel mogelijk, herstellen.

§ 2. *Van het zesde en negende gebod.*

8. *Wat verbiedt het zesde gebod?*

Overspel en alle onkuischheid; alle oneerbare blikken en aanrakingen; oneerbare woorden of gezangen; als ook het gebruik van onzuivere boeken en afbeeldingen.

9. *Wie zondigen tegen het negende gebod?*

Die den wil hebben van onkuischheid te doen; en die wetens en willens behagen scheppen in onkuische gedachten.

10. *Waarom moet men zich voor de onkuischheid bijzonderlijk wachten?*

Omdat geene zonde schandelijker is in zich zelve, en verschrikkelijker in hare gevolgen.

11. *Welke zijn de voornaamste middelen tegen de onkuischheid?*

Ten eerste, zich onthouden van lediggang en overdaad; ten tweede, alle gevaarlijke gelegenheden vermijden; ten derde, zijne zintuigen en vooral de oogen steeds bewaken; ten vierde, dikwijls te biechten gaan en den raad van den biechtvader volgen.

12. *Wat moet men doen, als men tot onzuiverheid bekoord wordt?*

Men moet dadelijk die onzuivere gedachte verwijderen, en zijne toevlugt nemen tot het gebed.

13. *Hoe moet hij, die eenige onzuiverheid bedreven heeft, deze zonde biechten?*

Hij moet met eerbare woorden verklaren op wat wijze hij gezondigd heeft.

ZES EN TWINTIGSTE LES.

VAN HET ZEVENDE, ACHTSTE EN TIENDE GEBOD.

§ 1. *Van het zevende en tiende gebod.*

1. *Wat verbiedt het zevende gebod?*

Alle onregtvaardigheid en ongelijk, waardoor wij onzen naaste benadeelen in zijne tijdelijke goederen.

2. *Wat verbiedt het tiende gebod?*

De begeerte van stelen, of van elke andere onregtvaardige benadeeling van onzen naaste in zijne tijdelijke goederen.

3. *Noem eenige zonden, die tegen de regtvaardigheid strijden?*

Iemands goed stelen of helpen stelen; gestolen goed koopen of bewaren; woeker drijven; in processen, koopmanschappen, en contracten bedrog of valsheid plegen.

4. *Is het zonde geestelijke dingen te koopen of te verkoopen?*
Ja, als men daarvoor eenig tijdelijk goed geeft of eischt, voor zooveel die dingen geestelijk zijn, en deze zonde heet *Simonie*.

Van het achtste gebod.

5. *Wat verbiedt het achtste gebod?*
Alle ongelijk, onzen naasten door woorden aangedaan, hetzij vóór of buiten het gerecht.
6. *Hoe misdoet men tegen het achtste gebod vóór het gerecht?*
Als men, door den rechter wettig ondervraagd zijnde, de waarheid verzwijgt, of de valscheid voorstaat en bevestigt.
7. *Hoe misdoet men meestal tegen het achtste gebod buiten het gerecht?*

Als men iemands eer ontnemt door lastertaal of kwaadsprekendheid; of van iemand, zonder goede redenen, kwaad vermoedt, of oordeelt.

8. *Is leugentaal zonde?*

Ja; en ook doodzonde, als de leugen geschiedt tot groote schade van onzen naaste.

9. *Wat moet hij doen, die iemand onregtvaardiglijk in zijne eer of tijdelijke goederen benadeeld heeft?*

Hij moet, zoodra en zoo goed hij kan, dit na-deel herstellen of restitutie doen.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES.

VAN DE GEBODEN DER HEILIGE KERK.

1. *Hoeveel geboden der heilige Kerk zijn er?*
Voornamelijk vijf.
2. *Zeg de vijf geboden der heilige Kerk?*
De geboden Heiligedagen, enz. zie coren, bl. 4.
3. *Wie heeft de geboden der heilige Kerk gegeven?*
De kerkelijke Overheid, die ook den Sabbatdag heeft veranderd in den Zonlag.

4. *Zijn wij verplicht de geboden der heilige Kerk te onderhouden?*

Ja, zoowel als de goddelijke geboden, aangezien zij ons gegeven zijn door degenen, die met Gods magt bekleed zijn.

§ 2. *Van het eerste en tweede gebod.*

5. *Waarom zijn de Feestdagen des Heeren ingesteld?*

Om alsdan de geheimen onzer verlossing bijzonder te overwegen, en God voor zijne weldaden te danken.

6. *Waarom zijn de Feestdagen der Heiligen ingesteld?*

Om de Heiligen te vereeren, hunne voorpraak bij God af te smeeken, en ons tot navolging hunner deugden op te wekken.

7. *Hoe moeten wij de geboden Feestdagen vieren?*

Wij moeten de geboden Feestdagen vieren gelijk den Zondag.

8. *Zijn wij ook nog verplicht tot het vieren der afgezette Feestdagen?*

Neen; maar de heilige Kerk verlangt dat wij de afgezette Feestdagen blijven vieren even als voorheen.

9. *Wie zijn verplicht Mis te hooren op de Zondagen en geboden Feestdagen?*

Alle geloovigen, die tot de jaren van verstand gekomen, en daarvan door ziekte of andere goede redenen niet ontslagen zijn.

10. *Hoe behoort men de heilige Mis bij te wonen?*

Met eerbiedigheid, aandacht en godsvrucht.

11. *Wie hoort de heilige Mis zonder eerbiedigheid?*

Die met anderen spreekt, lacht, rondziet of eene onbetamelijke houding aanneemt.

12. *Wie hoort de heilige Mis zonder aandacht?*

Die zijnen geest vrijwillig met allerlei vreemde gedachten bezig houdt.

13. *Wie hoort de heilige Mis zonder godsvrucht? Die zijn hart niet cenigzins tot God verheft.*
14. *Is het genoeg op Zon- en Feestdagen een gedeelte der heilige Mis te hooren?*
 Neen, wij zijn verplicht eene geheele Mis te hooren, en mogen vooral geen merkelyk deel achterlaten.

ACHT EN TWINTIGSTE LES.

VAN HET DERDE, VIERDE EN VIJFDE GEBOD.

§ 1. *Van het derde gebod.*

1. *Wat is vasten?*

Vasten is zich onthouden van verboden spijzen, en slechts eenmaal daags een vollen maaltijd nemen.

2. *Wie is verplicht te vasten?*

Ieder Christen, die zijn een en twintigste jaar voleind heeft, en daarvan door ziekte, zwaren arbeid of andere wettige redenen niet verschoond is.

3. *Op welke dagen moeten wij vasten?*

Op al de dagen, door de heilige Kerk ons voorgeschreven, namelijk in de veertigdaagsche vasten, op de quatertempredagen en zekere vigiliedagen door het jaar.

4. *Wat verstaat men door eenvoudige abstinentie- of onthoudingsdagen?*

Zulke dagen, waarop alleen het derven of onthouden van vleesch en vet is voorgeschreven.

5. *Wie is verplicht tot de onthouding van vleesch en andere verboden spijzen?*

Ieder Christen, die tot de jaren van verstand gekomen en daarvan door wettige redenen niet ontslagen is.

6. *Wat voordeel trekken wij uit het vasten?*

Wij bedwingen onze kwade driften, wij verzoenen Gods gramschap, en voldoen voor onze zonden.

§ 2. *Van het vierde en vijfde gebod.*

7. *Waarom zegt het vierde gebod der heilige Kerk: Gij zult ten minste ééns 's jaars uwe biecht spreken?*

Omdat de heilige Kerk verlangt dat men *meermalen* in het jaar biechte.

8. *Wanneer begint de verpligting van ééns in het jaar te biechten?*

Als men tot de jaren van verstand gekomen is.

9. *Wanneer moet men, volgens het vijfde gebod der heilige Kerk, het Ligchaam des Heeren nuttigen?*

Ten minste ééns in het jaar, gedurende den Paaschtijd.

10. *Waar moet men de Paaschcommunie ontvangen?*

Een ieder in zijne Parochie-kerk.

11. *Wat moet hij doen, die eene onwaardige Paaschcommunie gedaan heeft?*

Hij moet, zoo haast het kan geschieden, eene goede biecht spreken, en door eene waardige communie aan het gebod der heilige Kerk voldoen.

12. *Wanneer begint het houden der Paaschcommunie ons te verpligten?*

Als men tot dien leeftijd gekomen is, dat men een passend onderscheid weet te maken tusschen het aardsche brood en het Brood der Engelen.

VIERDE DEEL.

NEGEN EN TWINTIGSTE LES.

VAN DE HEILIGE SAKRAMENTEN.

§ 1. *Van de Genade*

1. *Hoe velerlei is de genade?*

De genade is tweederlei: *ten eerste*, de dadelijke genade of genade van bijstand; *ten tweede*, de heiligmakende genade.

2. *Waarin bestaat de dadelijke genade of genade van bijstand?*

De dadelijke genade bestaat hierin, dat God ons verstand verlicht en ons hart beweegt, om het goede te doen en het kwaad te vermijden.

3. *Is ons de bovennatuurlijke bijstand der genade noodzakelijk?*

Ja, de bijstand der genade is ons zóó noodzakelijk, dat wij zonder haar niets vermogen ter zaligheid.

4. *Verleent God aan alle menschen zijne genade?*

Ja, God verleent aan alle menschen genoegzame genade om zalig te worden.

5. *Wat moet de mensch van zijnen kant doen om door de genade zalig te worden?*

Hij mag aan de genade niet weerstaan, maar moet getrouw met haar medewerken.

6. *Wat is de heiligmakende genade?*

De heiligmakende genade is eene onverdiende en bovennatuurlijke gave, door God ons ingestort, waardoor wij van zondaars regtvaardigen worden, kinderen Gods, en erfgenamen des hemels.

7. *Kan men de heiligmakende genade ook verliezen?*

Ja, men verliest de heiligmakende genade door de doodzonde, al ware het slechts eene enkele.

8. *Aan wien hebben wij de genade te danken?*

Aan Gods barmhartigheid, om de verdiensten van Jesus-Christus.

9. *Door welke middelen kunnen wij Gods genade verkrijgen, of vermeederen?*

Door het gebed en goede werken, maar vooral door de heilige Sakramenten.

§ 2. *Van de Sakramenten in het algemeen.*

10. *Wat is een Sakrament?*

Een Sakrament is een uitwendig teeken. door

Christus ingesteld, waardoor eene bijzondere genade ons aangeduid en gegeven wordt.

11. *Hoeveel Sakramenten zijn er?*

Zeven.

12. *Noem ze?*

Het Doopsel, het Vormsel, het heilig Sakrament des Altaars, de Biecht, het heilig Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk.

13. *Wie heeft de Sakramenten ingesteld?*

Christus zelf, God en Mensch, heeft de heilige Sakramenten ingesteld.

14. *Waaruit weten wij dat Christus zeven Sakramenten heeft ingesteld, niet meer en niet minder?*

Uit de gedurige leering der heilige Kerk.

15. *Welke genaden geven de Sakramenten aan de ziel, als zij waardig ontvangen worden?*

Ten eerste, de Sakramenten geven of vermeerderen de heiligmakende genade; ten tweede, zij geven ook nog bijzondere genaden volgens den aard en de bestemming van ieder Sakrament.

16. *Waaruit hebben de Sakramenten de kracht van genade voort te brengen?*

Uit de instelling en de verdiensten van Jesus-Christus.

17. *Wordt de kracht der Sakramenten ook door iets belet?*

Ja, door de onbekwaamheid of onwaardigheid dergenen, die ze ontvangen.

18. *Doet hij ook zonde, die een Sakrament onwaardig ontvangt?*

Ja, die een Sakrament onwaardig ontvangt, doet eene groote zonde van heiligschennis.

§ 3. *Van de verdeling der Sakramenten.*

19. *Hoe worden de Sakramenten verdeeld?*

In Sakramenten der dooden en Sakramenten der levenden.

20. *Welke zijn de Sakramenten der dooden?*

Het Doopsel en de Biecht.

21. *Waarom worden deze twee genoemd Sakramenten der dooden?*

Omdat zij in staat van doodzonde *mogen* ontvangen worden.

22. *Welke zijn de Sakramenten der levenden?*

Het Vormsel, het heilig Sakrament des Altaars, het heilig Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk.

23. *Waarom worden deze vijf genoemd Sakramenten der levenden?*

Omdat zij in staat van genade *moeten* ontvangen worden

24. *Wanneer is men in staat van genade?*

Als men zuiver is van doodzonde.

25. *Welke Sakramenten kan en mag men maar eens in zijn leven ontvangen?*

Het Doopsel, het Vormsel en het Priesterschap.

26. *Waarom mag men deze Sakramenten maar eens ontvangen?*

Omdat zij een onuitwischbaar geestelijk merkteken in de ziel prenten.

27. *Waartoe strekken de ceremoniën met welke de Sakramenten worden toegediend?*

Om de Sakramenten met meerder eerbied toe te dienen, en ons hunne kracht beter voor oogen te stellen.

DETTIGSTE LES.

VAN HET DOOPSEL.

1. *Welk is het eerste en het noodzakelijkste Sakrament?*

Het Doopsel.

2. *Waarom wordt het Doopsel genoemd het eerste Sakrament?*

Omdat men vóór het Doopsel geen ander Sakrament geldig kan ontvangen.

3. *Waarom is het Doopsel het noodzakelijkste Sakrament?*

Omdat niemand zonder Doopsel kan zalig worden.

4. *Waarom kan men zonder Doopsel niet zalig worden?*

Omdat de mensch besmet is met de erfzonde, die door het Doopsel moet vergeven worden.

5. *Wat is het Doopsel?*

Een Sakrament, waarin door de uitwendige afwassing en aanroeping der allerheiligste Drieuldigheid, de mensch gezuiverd wordt van alle zonden en schulden.

6. *Wie moet doopen?*

De priester, doch in tijd van nood mag en moet een ieder doopen.

7. *Waarmede moet men doopen?*

Met waarachtig en natuurlijk water, als putwater, regenwater, bronwater, zeewater.

8. *Welke woorden moet men spreken bij het doopen?*

Men moet zeggen: *Ik doop u in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.*

9. *Hoe moet men doopen?*

Één en dezelfde persoon moet de woorden uitspreken en te gelijker tijd het water doen vloeijen op het hoofd van den doopeling.

10 *Wat moet men doen, als men het water niet kan uitgieten op het hoofd?*

Dan moet men het Doopsel toedienen op het voor naamste deel des ligchaams, dat men kan bereiken.

11. *Welke genaden verkrijgen wij door het Doopsel?*

Ten eerste, vergiffenis der erfzonde en van alle zonden, die men vóór het Doopsel mogt bedreven hebben; *ten tweede*, kwijtschelding van de straffen, die wij door de zonde verdiend hebben; *ten derde*, bijzondere genaden om christelijk te leven.

12. *Wat beloven wij in het Doopsel?*

Ten eerste, de katholieke leer vast te zullen gelooven en belijden; ten tweede, braaf en christelijk te zullen leven.

13. *Hoe hebben wij die belofte afgelegd?*

Door den mond van Peter en Meter.

14. *Wat is de pligt van Peter en Meter?*

Zij moeten zorgen, dat hun petekind in de katholieke leer onderwezen worde, en zijne doopbelofte nakome, als de ouders dit verwaarloozen.

15. *Kan het Doopsel des waters ook vervangen worden?*

Ja, door het Doopsel van begeerte en door het Doopsel des bloeds.

16. *Wat is het Doopsel van begeerte?*

Eene opregte begeerte van gedoopt te worden, verbonden met een volmaakt berouw of eene volmaakte liefde tot God.

17. *Wat is het Doopsel des Bloeds?*

Het verduren van den marteldoodom Christus' wil.

18. *Zijn het Doopsel van begeerte en het Doopsel des bloeds ook Sakramenten?*

Neen; maar zij bewerken de vergiffenis der zonden, als men niet in de gelegenheid is het Doopsel des waters te kunnen ontvangen.

EEN EN DERTIGSTE LES.

VAN HET VORMSEL.

1. *Wat is het vormsel?*

Een Sakrament, door hetwelk degenen die gedoopt zijn, van den Heiligen Geest gesterkt worden, om het geloof standvastig te belijden.

2. *Hoe wordt het Vormsel toegediend?*

De Bisschop dient het Vormsel toe door handoplegging en zalving met Chrisma onder het uitspreken van heilige woorden.

3. *Waaruit bestaat het gewijd Chrisma, waarmede de Bisschop het voorhoofd van den vormeling zalft?*

Uit olijfolie met balsem vermengd, door den Bisschop op Witten Donderdag gewijd.

4. *Waartoe dient de ligte kaakslag, dien de Bisschop ons bij het Vormsel geeft?*

Om ons te herinneren, dat wij moeten bereid zijn voor Christus en het geloof alle vervolgingen te verdragen.

5. *Wanneer moeten de vormelingen in de kerk zijn?*

Vóór dat de Bisschop zijne beide handen over de vormelingen uitstrekt.

6. *Wanneer mogen de vormelingen de kerk verlaten?*

Nadat de Bisschop hun den laatsten zegen gegeven heeft.

7. *Is het Vormsel ook noodzakelijk ter zaligheid?*

Het Vormsel is niet volstrekt noodzakelijk ter zaligheid; doch het is zonde het Vormsel niet te ontvangen uit nalatigheid of uit onverschilligheid.

8. *Wat wordt ervan ons vereischt om het Vormsel waardig te ontvangen?*

Dat men gedoopt zij, behoorlijk onderwezen, en zuiver van doodzonde.

9. *Hoe dikwijls mag men gevormd worden?*

Niet meer dan eens in het leven, omdat het Vormsel een merkteeken in de ziel prent.

10. *Welke genaden verkrijgen wij door het Vormsel?*

Ten eerste, vermeerdering der heiligmakende genade; ten tweede, bijzondere genaden om het geloof standvastig te belijden.

11. *Waarom geeft men ons in het Doopsel en in het Vormsel namen van Heiligen?*

Opdat wij de deugden der Heiligen zoude navolgen, en door hen beschermd en geholpen worden.

TWEE EN DERTIGSTE LES.

VAN HET HEILIG SAKRAMENT DES ALTAARS.

§ 1. *Van de instelling en het wezen van het heilig Sakrament.*

1. *Welk is het waardigste der zeven heilige Sakramenten?*
Het heilig Sakrament des Altaars.
2. *Wat is het heilig Sakrament des Altaars?*
Een Sakrament door Christus ingesteld, in hetwelk, onder de gedaanten van brood en wijn, Christus zelf tegenwoordig is.
3. *Wanneer heeft Christus dit heilig Sakrament ingesteld?*
In het laatste avondmaal, op den vooravond van zijn lijden.
4. *Hoe heeft Christus dit Sakrament ingesteld?*
Doordien Hij zelf over het brood en den wijn de woorden der Consecratie uitsprak: *Dit is mijn ligchaam; dit is mijn bloed; er bij voegende: doet dit tot mijne gedachtenis.*
5. *Waarvoor wordt Christus tegenwoordig gesteld in het heilig Sakrament?*
Door de woorden van de Consecratie, die de Priester spreekt, wordt het brood en de wijn veranderd in het Ligchaam en Bloed van Christus.
6. *Hoe is Christus in dit heilig Sakrament tegenwoordig?*
Met zijne Godheid en Menschheid, met ziel en ligchaam, met vleesch en bloed, gelijk Hij nu onsterfelijk en verheerlijkt in den hemel is.
7. *Is er in dit heilig Sakrament ook brood of wijn aanwezig?*
Neen, maar slechts de gedaanten van brood en wijn.
8. *Wat verstaat men door gedaanten van brood en wijn?*
Alles wat men van brood en wijn uitwendig ziet, ruikt, smaakt of voelt.

9. *Is onder elke der beide gedaanten van brood en wijn Christus geheel tegenwoordig?*

Ja, Christus is geheel tegenwoordig onder de gedaante van brood, en ook geheel tegenwoordig onder de gedaante van wijn, gelijk Hij ook geheel en onverdeeld in den hemel is.

10. *Als de heilige Hostie gebroken wordt, wordt dan Christus ook verdeeld?*

Neen, alleen de gedaante van brood wordt dan gebroken.

11. *Onder welk gedeelte is dan Christus tegenwoordig?*

Onder elk gedeelte is Christus geheel tegenwoordig.

12. *Hoelang blijft Christus in dit heilig Sakrament tegenwoordig?*

Zoolang de gedaanten van brood en wijn blijven bestaan.

13. *Welke eer zijn wij aan het heilig Sakrament des Altaars verschuldigd?*

Dezelfde eer, die wij aan Christus moeten bewijzen; te weten: de goddelijke eer en aanbidding.

14. *Tot wat einde heeft Christus dit heilig Sakrament ingesteld?*

Ten eerste, tot gedachtenis van zijne liefde en zijn lijden; ten tweede, tot eene gedurige offerande van het Nieuw Verbond; ten derde, tot eene waarachtige spijs onzer zielen.

§ 2. *Van de heilige Communie.*

15. *Wat ontvangt men als men tot de heilige Communie gaat?*

Het waarachtig ligchaam en bloed van Christus zelve.

16. *Wat wordt er vereischt om waardig te communiceren?*

Ten eerste, dat men vast geloove dat Christus zelf in het heilig Sakrament tegenwoordig is; ten tweede,

dat men zuiver zij van doodzonde; *ten derde*, dat men nuchter zij van 'snachts twaalf ure.

17. *Ontvangt hij ook Christus die in staat van doodzonde tot de Communie gaat?*

Ja, maar tot zijne eigene verdoemenis, dewijl hij eene groote zonde van heiligschennis begaat.

18. *Wat moet men dan doen, als men in staat van doodzonde is?*

Men moet dan, alvorens te communiceren, eene goede biecht spreken.

19. *Mag men ooit communiceren zonder dat men nuchter is?*

Ja, als men gevaarlijk ziek is.

20. *Wanneer moet men de heilige Communie ontvangen?*

Ten eerste, als men in gevaar is van sterven; *ten tweede*, volgens het gebod der heilige Kerk, ten minste ééns in het jaar; doch brave Christenen doen zulks meermalen in het jaar, bijzonder op hooge feestdagen.

21. *Moet men dit heilig Sakrament onder beide gedaanten van brood en wijn ontvangen?*

Neen; want men ontvangt Christus geheel en al ook onder ééne gedaante.

22. *Welke genaden schenkt eene waardige Communie?*

Ten eerste, zij vereenigt ons innig met Christus en vermeerdert de heiligmakende genade; *ten tweede*, zij zuivert ons van de dagelijksche zonden; *ten derde*, zij geeft ons vele bijzondere genaden om de deugd te beoefenen en ons voor zonden te bewaren.

23. *Door welke oefeningen behoort men zich tot de heilige Communie voor te bereiden?*

Door oefeningen van geloof en aanbidding; van ootmoedigheid en berouw; van hoop, liefde, en vurig verlangen.

24. *Mag men na de Communie dadelijk de kerk verlaten?*

Neen, men behoort ten minste een kwartier uurs in het gebed door te brengen.

DRIE EN DERTIGSTE LES.

VAN HET HEILIG SACRIFICIE DER MIS.

1. *Welk is het offer van het Nieuw Verbond?*

Het offer van het Nieuw Verbond is Christus zelf, die zich aan zijn hemelschen Vader, door zijnen dood op 't kruis, voor ons heeft opgeofferd, en nog dagelijks blijft opofferen in het heilig Sacrificie der Mis.

2. *Wat is het heilig Sacrificie der Mis?*

Het Sacrificie der Nieuwe Wet, in hetwelk het ligchaam en bloed van Christus aan God den Vader wordt opgeofferd.

3. *Is het offer der heilige Mis dan hetzelfde als het offer deskruises?*

Ja, het is een en hetzelfde offer; want Christus zelf is, in beide, offeraar en offerande.

4. *Is de wijze van offeren in beide ook dezelfde?*

Neen, aan het kruis heeft Christus zich zichtbaar en op bloedige wijze opgeofferd; doch in de heilige Mis doet Hij dit op onbloedige wijze onder de gedaanten van brood en wijn.

5. *Is het dan de priester niet die de heilige Mis opdraagt?*

Ja zeker, maar hij doet dit als dienaar en plaatsvervanger van Christus.

6. *Wanneer heeft Christus het heilig Sacrificie der Mis ingesteld?*

In het laatste avondmaal.

7. *Welk zijn de voornaamste deelen der heilige Mis?*

Deze drie: de Offerande van brood en wijn, de Consecratie, en de Nutting of Communie.

8. *Wanneer geschiedt de Offerande van brood en wijn?*

Na het Evangelie, als de priester den kelk ontdekt heeft

9. *Wanneer heeft de Consecratie plaats?*

In het midden der heilige Mis, even voor dat de

heilige Hosue en de Kelk door den priester ter aanbidding worden opgeheven.

10. *Wanneer geschiedt de Nutting of Communie?*

Op het einde der Mis, als de priester het heilig Ligchaam en Bloed van Christus nuttigt.

11. *Tot welk einde wordt het heilig Sacrificie der Mis opgedragen?*

Ten eerste, tot erkenning van Gods opperste majesteit en heerschappij; *ten tweede*, tot dankzegging voor de ontvangene weldaden; *ten derde*, tot vergiffenis onzer zonden en voldoening voor de verdiende straffen; *ten vierde*, om nieuwe genaden en weldaden voor ons en voor anderen van God te verkrijgen.

12. *Waartoe dienen de ceremoniën der heilige Mis?*

Ten eerste, tot gedachtenis en afbeelding van Christus' dood en lijden; *ten tweede*, om ons hart tot godsvrucht en eerbied te stemmen.

VIER EN DERTIGSTE LES.

VAN DE BIECHT.

§ 1. *Van de Biecht in 't algemeen.*

1. *Wat is de Biecht?*

De Biecht is een Sakrament, in hetwelk de zonden, die na het Doopsel begaan zijn, door de priesterlijke magt vergeven worden.

2. *Wie heeft het Sakrament der Biecht ingesteld?*

Christus zelf.

3. *Wanneer heeft Christus het Sakrament der Biecht ingesteld?*

Op den dag zijner verrijzen is, als Hij tot zijne Apostelen sprak: *Ontvangt den Heiligen Geest; wier zonden gij vergeven zult, dien worden zij vergeven; en wier zonden gij zult houden, dien zijn zij gehouden.*

4. *Waardoor worden de zonden vergeven in het Sakrament der Biecht?*

Door de absolutie, die de priester ons geeft in Christus' naam.

5. *Mag de priester de hem gebiechte zonden openbaren ?*

Neen, al moest hij zelfs den dood sterven.

6. *Wat verkrijgen wij door eene goede biecht ?*

Ten eerste, vergiffenis der zonden; ten tweede, kwijtschelding der eeuwige straffen, en ten minste van een deel der tijdelijke straffen; ten derde, bijzondere genaden om niet meer te zondigen.

7. *Kunnen alle zonden in de Biecht vergeven worden ?*

Ja, alle zonden, die men na het Doopsel begaan heeft, kunnen in de Biecht vergeven worden.

8. *Hoe dikwijls kan men in de Biecht vergiffenis van zijne zonden verkrijgen ?*

Zoo dikwijls als men met een opregt berouw zijne zonden behoorlijk biecht.

§ 2. Van het Gewetensonderzoek en het Berouw.

9. *Wat moet men doen als men te biechten gaat ?*

Ten eerste, den Heiligen Geest bidden om zijne genade; ten tweede, naarstig zijn geweten onderzoeken; ten derde, een goed berouw verwekken en een vast voornemen maken; ten vierde, zijne zonden biechten; ten vijfde, zijne penitentie volbrengen.

10. *Welke genade moeten wij van den H. Geest vragen ?*

De genade van al onze zonden wel te kennen, opregte biechten, en er een goed berouw over te hebben.

11. *Hoe kan men gemakkelijk zijn geweten onderzoeken ?*

Met te overdenken de tien geboden Gods, de vijf geboden der heilige Kerk, de hoofdzonden, de vreemde zonden en de pligten van zijnen staat; en dan te zien op welke plaatsen men geweest is, met welke personen men verkeerd heeft, en op wat wijze men in dit alles gezondigd heeft door gedachten, woorden, werken, of verzuimenissen.

12. *Wat is het Berouw?*

Het berouw is een leedwezen des harten, waardoor men zijne zonden verfoeit met het vaste voornemen van zijn leven te beteren.

13. *Is het berouw noodzakelijk?*

Ja. zoo noodzakelijk dat wij zonder berouw geene vergiffenis van onze zonden kunnen verkrijgen.

14. *Hoe moet het berouw zijn?*

Het berouw moet zijn: bovennatuurlijk, opregt, bovenal en algemeen.

15. *Wanneer is het berouw bovennatuurlijk?*

Als men zijne zonden verfoeit, niet bloot om eenig tijdelijk nadeel, maar uit eene beweegreden, die het geloof ons leert; bijvoorbeeld, dat men God vergamd, of de hel verdiend heeft.

16. *Wanneer is het berouw opregt?*

Als men zijne zonden niet alleen met den mond, maar ook met het hart verfoeit.

17. *Wanneer is het berouw bovenal?*

Als men zijne zonden verfoeit meer dan elkander kwaad.

18. *Wanneer is het berouw algemeen?*

Als men ten minste al de doodzonden verfoeit, waaraan men pligtig is.

19. *Moet men ook een berouw hebben over iedere zonde in het bijzonder?*

Neen, het is genoeg een berouw te hebben over al zijne zonden in het algemeen.

20. *Hoe velerlei is het bovennatuurlijk berouw?*

Tweederlei: het volmaakt berouw en het onvolmaakt berouw.

21. *Wanneer heeft men een volmaakt berouw?*

Men heeft een volmaakt berouw, als men zijne zonden verfoeit uit volmaakte liefde tot God.

22. *Wanneer is onze liefde tot God volmaakt?*

Onze liefde is volmaakt, als wij God boven alles be-
minnen om Hem zelve, dat is: omdat God oneindig
volmaakt, oneindig goed, oneindig barmhartig is.

23. *Wanneer is onze liefde tot God onvolmaakt?*

Onze liefde is onvolmaakt, als wij God slechts be-
minnen om het goede, dat wij van Hem hopen te ver-
krijgen.

24. *Wanneer heeft men een onvolmaakt berouw?*

Men heeft een onvolmaakt berouw, als men zijne
zonden verfoeit alleen uit onvolmaakte liefde tot God,
of om de afschuwelijkheid der zonde, of uit vrees
voor de hel en de goddelijke straffen.

25. *Welk berouw is vereischt voor eene goede biecht?*
Een onvolmaakt berouw is voldoende.

26. *Hoe zal men zich met Gods genade het best tot be-
rouw opwekken?*

Door te overdenken en te overwegen: *ten eerste*,
dat men door de zonde het regt op den hemel en
Gods vriendschap verloren heeft; *ten tweede*, dat men
daardoor de eeuwige straffen der hel verdiend heeft;
ten derde, dat men Gods vaderlijke goedheid door de
zonde op zoo ondankbare wijze beleedigd heeft.

27. *Is het voornemen van niet meer te zondigen ook tot
een goed berouw noodzakelijk?*

Ja; want zonder het vaste voornemen van niet
meer te zondigen, is het berouw onmogelijk.

28. *Wat wordt er vereischt tot een vast voornemen?*

Tot een vast voornemen wordt vereischt, dat men
besloten zij ten minste alle doodzonden te vermijden,
en ook de middelen aan te wenden, die daartoe nood-
zakelijk zijn.

29. *Welk is een der meest noodzakelijke middelen?*
Het vlugten der naaste gelegenheid.

30 *Wat verstaat gij door de naaste gelegenheid der zonde?*
 Personen, plaatsen en zaken, die gevaarlijk zijn, en
 waardoor men waarschijnlijk tot zonde zal verleid
 worden.

31. *Wat moet men doen, indien het soms onmogelijk
 is de gelegenheid der zonden te vermijden?*

Dan moet men ten minste zorgvuldig de middelen
 aanwenden, door den biechtvader voorgeschreven,
 om niet in zonden te vallen.

§ 3. *Van de belijdenis der zonden en de voldoening
 of penitentie.*

32. *Welke zonden moet men biechten?*

Alle doodzonden, na het doopsel bedreven, die
 men nog niet goed gebiecht heeft.

33. *Kan men ook nog buiten de biecht vergiffenis krij-
 gen van de doodzonden?*

Ja, door een volmaakt berouw met den wil van te
 biechten.

34. *Moet men de doodzonden, die door een volmaakt
 berouw vergeven zijn, ook nog biechten?*

Ja, men moet die later biechten, als men zulks kan.

35. *Hoe moet men zijne zonden biechten?*

Men moet de doodzonden biechten met getal en
 omstandigheid.

36. *Wat is biechten met getal?*

Zeggen, hoe dik wijls men eene zonde bedreven heeft.

37. *Hoe moet men biechten, als men zich het juiste ge-
 tal niet herinnert?*

Men zegt dan het naaste getal, en voegt daarbij
 min of meer.

38. *Welke omstandigheden moet men biechten?*

De omstandigheden, die de boosheid en de soot
 der zonden merkelyk veranderen.

39. *Is het groot kwaad vrijwillig, bijvoorbeeld uit schaamte, eene doodzonde in de biecht te verzwijgen?*

Ja, het is eene doodzonde van heiligschennis.

40. *Wat moet hij doen, die eene doodzonde vrijwillig verzwegen heeft?*

Hij moet *ten eerste*, die verzwegen doodzonde biechten, en al de andere doodzonden, bedreven sedert de laatste goede biecht; *ten tweede*, zeggen hoe dikwijls hij intusschen onwaardig gebiecht, gecommuniceerd, of nog andere Sakramenten ontvangen heeft.

41. *Is de biecht goed als men onvrijwillig eene doodzonde vergeten heeft?*

Ja, en de vergeten zonde wordt met de anderen vergeven.

42. *Wanneer is dit vergeten onvrijwillig?*

Als men, na genoegzaam onderzoek des gewetens, de zonden niet indachtig is geworden, of ook onschuldig vergeet ze te zeggen in de biecht.

43. *Moet men die vergeten doodzonde nog biechten?*

Ja; want Christus wil, dat alle doodzonden, die na het doopsel gedaan zijn, eens gebiecht worden.

44. *Wanneer behoort men de vergeten doodzonde te biechten?*

Vóór de Communie, indien zulks gevoegelijk kan geschieden, anders moet men ze zeggen in de naaste biecht.

45. *Wat moet men doen, als men eenigen twijfel heeft aangaande het biechten zijner zonden?*

Dan zal men den biechtvader om raad vragen.

46. *Moet men de dagelijksche zonden ook biechten?*

Het is niet noodzakelijk de dagelijksche zonden te biechten, doch het is zeer voordeelig.

47. *Als men maar dagelijksche zonden te biechten heeft, moet men daarover ook een berouw hebben?*

Ja, ten minste over eene, en over alle van dezelfde soort.

48. *Mag men ook zonden, die men vroeger reeds goed gebiecht heeft, nog eens biechten?*

Ja, en het is raadzaam dit te doen, als men maar kleine fouten te biechten heeft, en men vreest hierover geen genoegzaam berouw te hebben.

49. *Moet men dan over de reeds gebiechte zonde ook nog berouw hebben?*

Ja; want het berouw is tot de biecht noodzakelijk

50. *Wat is eene generale biecht?*

Eene biecht, waarin men alle vorige biechten of eenige daarvan herhaalt.

51. *Wanneer is eene generale biecht noodzakelijk?*

Als de vorige biechten ongeldig zijn, bijvoorbeeld uit gebrek aan opregtheid, goed berouw, vast vóornemen, of genoegzaam onderzoek des gewetens.

52. *Wanneer is eene generale biecht nuttig?*

Bij de eerste heilige Communie, als men een levensstaat aanvaardt, als men gevaarlijk ziek is, en de biechtvader zulks voor raadzaam houdt.

53. *Hoe begint men de biecht?*

Men maakt het teeken van 't heilig Kruis en zeg de voorbiecht.

54. *Zeg de Voorbiecht.*

Ik belijd voor God almachtig, voor de Heilige Maagd Maria, voor alle Heiligen, en voor U, Vader, dat ik zeer gezondigd heb met gedachten, woorden en werken, door mijne schuld, door mijne schuld, door mijne allergrootste schuld. Mijne laatste biecht is geleden (eene week, eene maand, enz.)

55. *Hoe sluit men de biecht?*

Men zegt de nabiecht.

56. *Zeg de nabiecht.*

Deze en alle mijne zonden, bekend of onbekend, zijn mij van harte leed, omdat ik God, die ik boven al bemin, daardoor vergramd heb; ik beschuldig mij ervan, en vraag de heilige absolutie en eene zalige penitentie.

57. *Is men verplicht de voor- of nabiecht te zeggen?*

Men is niet verplicht de voor- of nabiecht te zeggen, doch het is zeer raadzaam.

58. *Wat moet men doen, als men de absolutie ontvangen heeft?*

Men moet de penitentie volbrengen, die de biechtvader heeft opgelegd.

59. *Wanneer moet men de penitentie volbrengen?*

Op den bepaalden tijd; en als er geen tijd bepaald is, zoodra mogelijk.

60. *Is het ook zonde de penitentie achter te laten?*

Ja, het is zonde, als men zijne penitentie vrijwillig achterlaat.

61. *Is de biecht ook geldig, als men de penitentie niet volbragt heeft?*

Ja, de biecht is geldig, als men bij het biechten den goeden wil had, de penitentie te volbrengen.

62. *Wanneer is men verplicht te biechten?*

Ten eerste, als men in doodzonde gevallen is, mag men niet lang uitstellen; ten tweede, als men in gevaar is van sterven; en volgens het gebod der heilige Kerk, ten minste ééns in 't jaar.

VIJF EN DERTIGSTE LES.

VAN HET HEILIG OLIESEL EN HET PRIESTERSCHAP.

§ 1. *Van het heilig Oliesel.*

1. *Wat is het heilig Oliesel?*

Een Sakrament, in hetwelk, door de heilige zalving en het gebed des priesters, aan de zieken genade wordt verleend, tot heil van ziel en ligchaam.

2. *Aan welke zieken moet het heilig Oliesel worden toegediend?*

Aan diegenen, die tot de jaren van verstand zijn gekomen, en gevaarlijk ziek zijn.

3. *Mag men tot het uiterste gevaar wachten, alvorens het heilig Oliesel te ontvangen?*

Neen; want dan stelt men zich in gevaar van zonder het heilig Oliesel te sterven, of ten minste van al deszelfs vruchten niet te ontvangen.

4. *Hoe dikwijls kan men het heilig Oliesel ontvangen?*

Maar ééns in dezelfde ziekte; doch als de zieke betert en later weder in een nieuw gevaar van sterven komt, dan kan het hem andermaal worden toegediend.

5. *In welken staat moet men het heilig Oliesel ontvangen?*

In staat van genade.

6. *Welke zijn de voornaamste uitwerksels van het heilig Oliesel?*

Ten eerste, het vergeeft de dagelijksche zonden, en ook de doodzonden, als de zieke niet meer kan biechten; *ten tweede*, het sterkt in lijden en bekoringen, bijzonder in den doodstrijd; *ten derde*, het helpt de zieken tot de gezondheid, als het hun zalig is.

§ 2. *Van het Priesterschap.*

7. *Wat is het Priesterschap?*

Een Sakrament in hetwelk de bedienaars der heilige Kerk magt en genade ontvangen, om hun ambt behoorlijk uit te oefenen.

8. *Wie kan het Priesterschap toedienen?*

Alleen de Bisschop, die in zijne bisschopswijding daartoe de magt ontvangen heeft.

9. *Zijn alle bedienaars der heilige Kerk even hoog in rang verheven?*

Neen, er zijn zeven trappen of rangen, waarvan

het Subdiakonaat, het Diakonaat, en het Priesterschap de hoogsten zijn.

- 10.. *Welke magt voornamelijk hebben de Priesters meer dan de andere bedienaars der heilige Kerk?*

De magt van in Christus' naam de zonden te vergeven, en het brood en den wijn te veranderen in het ligchaam en bloed van Christus.

11. *Mag een ieder de heilige wijdingen ontvangen?*

Neen; maar zij alleen, die van God geroepen zijn, en daartoe de noodige vereischten hebben.

ZES EN DERTIGSTE LES.

VAN HET HUWELIJK.

1. *Wat is het Huwelijk?*

Een Sakrament, waardoor man en vrouw wettig verbonden worden, en genade ontvangen om de pligten van den huwelijken staat wel te vervullen.

2. *Welke zijn de voornaamste pligten van den huwelijken staat?*

Ten eerste, de gehuwden moeten met elkander in trouw en eendragt leven; ten tweede, zij moeten hunne kinderen gemeenschappelijk opvoeden in deugd en godsvrucht; ten derde, de man moet zijne vrouw verzorgen en beschermen, en deze moet aan haar man, in alles wat regt is, onderworpen zijn.

3. *In welken staat moet men het Huwelijk ontvangen?*

In staat van genade.

4. *Kan het Huwelijk ook ontbonden worden?*

Neen, het Huwelijk tusschen Christenen, eenmaal voltrokken zijnde, kan slechts door den dood ontbonden worden, wijl Christus zelf van het Huwelijk gezeid heeft: *Wat God heeft zamengevoegd, dat scheidt de mensch niet.*

5. *Zijn er ook beletsels die het Huwelijk ongeldig maken?*

Ja, *bijvoorbeeld* bloed- en aanverwantschap, geestelijk maagschap, en sommige andere.

6. *Wat volgt uit het beletsel van bloedverwantschap?*

Bloedverwantschap maakt het **Huwelijk** ongeoorloofd en nietig, tusschen alle bloedverwanten, tot en met den vierden graad.

7. *Wat volgt uit het beletsel van aanverwantschap?*

Aanverwantschap maakt het **Huwelijk** ongeoorloofd en nietig, tusschen den man en de bloedverwanten zijner overledene vrouw, en tusschen de vrouw en de bloedverwanten van haar overleden man, tot in den vierden graad.

8. *Wat volgt uit het beletsel van geestelijk maagschap?*

Geestelijk maagschap maakt het **Huwelijk** ongeoorloofd en nietig tusschen Peter of Meter en den genen, die gedoopt of gevormd is en zijne ouders; doch niet tusschen Peter en Meter zelve.

9. *Wat moet hij doen tegen wiens huwelijk een of ander beletsel bestaat?*

Hij moet het zijn **Pastoor** bekend maken, ten einde, zoo mogelijk, de noodige dispensatie te verkrijgen.

10. *Voor wien moet men trouwen?*

Voor zijn eigen **pastoor**, of voor een priester, door den **pastoor** daartoe gemagtigd, en in de tegenwoordigheid van minstens twee getuigen.

11. *Wat doen dan de Katholieke Bruid en Bruidegom in ons land voor den ambtenaar van den burgerlijken stand?*

Zij leggen daar slechts eene verklaring af, waardoor zij zich de voordeelen, bij de burgerlijke wet bepaald, verzekeren voor het **Huwelijk**, 't welk eerst voor den **Pastoor** gesloten wordt.

12. *Mag men ook met Joden en ongedoopten een Huwelijk aangaan?*

Neen, zulk een Huwelijk is voor een Christen ongeoorloofd en ongeldig.

13. *Is het ook verboden met Protestanten te huwen?*

De Kerk heeft ten allen tijde zulke gemengde Huwelijken verboden en verafschuwde, en laat ze slechts met tegenzin, na verkregen dispensatie, onder zekere voorwaarden toe.

14. *Waarom verbiedt de Kerk de huwelijksplegtigheid in den Advent en in de Vasten?*

Omdat het tijden zijn van boetvaardigheid en bijzondere godsdienstigheid.

15. *Hoe behoort men zich tot een christelijk en gelukkig Huwelijk voor te bereiden?*

Ten eerste, door van zijne jeugd af braaf en zuiver te leven; ten tweede, door eerbaar en slechts met toestemming zijner ouders te verkeerren; ten derde, door Gods genade te vragen in het gebed en het ontvangen der heilige Sakramenten.

VIJFDE DEEL.

VAN DE CHRISTELIJKE REGTVAARDIGHEID.

ZEVEN EN DERTIGSTE LES.

VAN DE ZONDE.

1. *Hoeveel deelen heeft de Christelijke Regtvaardigheid?*

Twee deelen, te weten: het kwaad laten en het goed doen, of de zonde vlugten en de deugd beoefenen.

2. *Wat is de zonde?*

De zonde is eene vrijwillige overtreding van Gods wet.

3. *Op hoevelerlei wijze kan men zondigen?*

Men kan zondigen door gedachten, begeerten, woorden, werken en verzuimenissen.

4. *Wat is eene doodzonde?*

Eene zonde, die grootelijks strijdt tegen Gods heiligen wil.

5. *Waarom wordt die zonde genoemd doodzonde?*

Omdat de doodzonde ons berooft van de heiligmakende genade, die het leven onzer ziel is.

6. *Wat wordt er vereischt voor eene doodzonde?*

Ten eerste, dat die zonde grootelijks strijde tegen Gods eer. tegen het welzijn des evennaasten, of tegen de pligten jegens ons zelve; *ten tweede*, dat men de boosheid dier zonde genoegzaam kenne; *ten derde*, dat men zondige met geheel vrijen wil.

7. *Wat verliezen wij door de doodzonde?*

Ten eerste, de heiligmakende genade; *ten tweede*, de verdiensten onzer goede werken; *ten derde*, de hemelsche glorie.

8. *Waartoe brengt ons de doodzonde?*

Tot de slavernij des duivels en de eeuwige straffen der hel.

9. *Hoeveel doodzonden moet men gedaan hebben om de hel te verdienen?*

Eene doodzonde is genoeg.

10. *Wat is eene dagelijksche zonde?*

Eene zonde, die niet grootelijks strijdt tegen Gods heiligen wil.

11. *Wanneer beaat men eene dagelijksche zonde?*

Als men Gods wet in geringe punten overtreedt; of ook als men zondigt zonder genoegzame kennis of zonder geheel vrijen wil.

12. *Berooft ons de dagelijksche zonde ook van de heiligmakende genade?*

Neen, de dagelijksche zonde berooft onze ziel niet van de heiligmakende genade.

13. *Wat kwaad doen ons de dagelijksche zonden?*

Ten eerste, zij doen ons in de vurigheid van Gods liefde verslaauwen; *ten tweede*, zij brengen ons ligt tot grootere zonden; *ten derde*, zij verbinden ons tot tijdelijke straffen.

ACHT EN DERTIGSTE LES.

VAN VERSCHILLENDE SOORTEN VAN ZONDEN.

1. *Wat zijn vreemde zonden?*
Zonden, die door anderen geschieden en ons mede aangerekend worden, omdat ook wij daartoe hebben bijgedragen.
2. *Hoe geschieden de vreemde zonden?*
Door raden, beschermen, gebieden, prijzen, mededeelen, toestemmen, niet straffen, niet beletten, niet overdragen.
3. *Wat zijn hoofdzonden?*
Zonden, die oorsprong en beginsel zijn van vele andere zonden.
4. *Hoeveel hoofdzonden zijn er?*
Zeven: hoovaardigheid, gierigheid, onkuischheid, nijd, gulzigheid, gramschap en traagheid.
5. *Welke zonden noemt men zonden tegen den Heiligen Geest?*
Zonden, die bijzonder strijden tegen Gods genade en barmhartigheid, en daarom de bekeering zeer moeilijk maken.
6. *Welke zijn de zonden tegen den Heiligen Geest?*
Deze zes: ten eerste, aan Gods genade wanhopen; ten tweede, vermetel op Gods barmhartigheid betrouwen; ten derde, eene welbekende waarheid des Geloofs bestrijden; ten vierde, den evennaaste Gods liefde en genade benijden; ten vijfde, hardnekkig zijn in de boosheid; ten zesde, verachten het berouw en de boetvaardigheid.
7. *Waarom worden sommige zonden genoemd wraakroepende zonden?*
Omdat zij, door hare groote boosheid, Gods regtvaardige wraak ook in deze wereld afroepen.
8. *Welke zijn de wraakroepende zonden?*

Deze vier : *ten eerste*, vrijwillige doodslag; *ten tweede*, onkuisheid tegen de natuur; *ten derde*, verdrukking van armen, weduwen en weezen; *ten vierde*, achterhouden van het loon der werklieden.

NEGEN EN DERTIGSTE LES.

VAN DE DEUGDEN EN DE GOEDE WERKEN.

§ 1. *Van de Deugden.*

1. *Hoeverlei Deugden zijn er?*

Tweederlei, te weten: goddelijke en zedelijke Deugden.

2. *Welke zijn de goddelijke deugden?*

Deze drie: het geloof, de hoop en de liefde.

3. *Waarom worden deze drie genoemd goddelijke deugden?*

Omdat zij ons door God worden ingestort, en ons onmiddellijk met God bezig houden.

4. *Welke zijn de voornaamste zedelijke deugden?*

Deze vier: de voorzigtigheid, de regtvaardigheid, de sterkte en de matigheid.

§ 2. *Van de goede werken.*

5. *Zijn wij ook verplicht goede werken te doen?*

Ja, wij moeten door goede werken onze roeping tot den hemel zeker maken.

6. *Wat voordeel geven ons de goede werken, die wij in staat van genade verrigten?*

Ten eerste, zij verdienen ons vermeerdering van de goddelijke genade en van de hemelsche glorie; *ten tweede*, zij verwerven vergiffenis der dagelijksche zonden; *ten derde*, zij voldoen voor de straffen, die wij door de zonden verdiend hebben.

7. *Waaruit hebben onze goede werken de kracht van den hemel te verdienen?*

Uit de verdiensten van Jesus-Christus en zijne goddelijke beloften.

8. *Zijn de goede werken, die de zondaar in staat van doodzonde doet, vruchteloos?*

Neen, maar met Gods genade zijn zij voor den zondaar het gewone middel ter bekeering.

9. *Wat zijn lichamelijke werken van barmhartigheid?*

Goede werken, waardoor wij den naaste in zijnen lichamelijken nood, uit barmhartigheid, bijstaan.

10. *Noem de lichamelijke werken van barmhartigheid.*

1. De hongerigen spijzen; 2. de dorstigen laven;
3. de naakten kleeden; 4. de vreemden herbergen;
5. de zieken bezoeken; 6. de gevangenen verlossen;
7. de dooden begraven.

11. *Is men ook in geweten verplicht aalmoezen te geven?*

Elkeen is verplicht aalmoezen te geven volgens zijn vermogen, vooral wanneer de evennaaste in uitersten of grooten nood verkeert.

12. *Wat zijn geestelijke werken van barmhartigheid?*

Goede werken, waardoor wij den naaste in zijn geestelijken nood, uit barmhartigheid, bijstaan.

13. *Welke zijn de geestelijke werken van barmhartigheid?*

1. De zondaars berispen; 2. de onwetenden leeren;
3. voor de zaligheid zijns naasten bidden; 4. aan de twijfelmoedigen goeden raad geven; 5. de bedroefden vertroosten; 6. het ongelijk geduldig verdragen; 7. hetgeen tegen ons misdaan is vergeven.

14. *Wie is vooral verplicht de zondaars te berispen en de onwetenden te leeren?*

Alle ouders, meesters, oversten, en die met zielzorg belast zijn.

15. *Voor wie moeten wij bidden?*

Voor alle menschen, die kunnen zalig worden, hetzij ze nog leven of reeds overleden zijn.

16. *Uit welke inzichten moeten wij de goede werken verrigten, opdat zij verdienstelijk zijn voor den hemel?*

Wij moeten den naaste weldoen om God, en niet om van de menschen geprezen of beloond te worden.

VEERTIGSTE LES.

VAN DE CHRISTELIJKE VOLMAAKTHEID.

1. *Waarin bestaat de Christelijke volmaaktheid?*

De Christelijke volmaaktheid bestaat hierin, dat wij God boven alles, en alles om God beminnen.

2. *Behoort ook een ieder in zijnen staat naar de Christelijke volmaaktheid te streven?*

Ja zeker; want Christus heeft aan allen gezegd: *weest volmaakt, gelijk uw hemelsche Vader volmaakt is.*

3. *Wat moet men doen, om tot de Christelijke volmaaktheid te geraken?*

Men moet met ijver en standvastigheid de middelen gebruiken, die Christus daartoe gegeven heeft.

4. *Hoeverlei zijn die middelen?*

Tweederlei: gewone en buitengewone.

5. *Welke zijn vooral de gewone middelen om tot de volmaaktheid te geraken?*

Ten eerste, gaarne bidden en Gods woord aanhooren of overwegen; *ten tweede*, dikwijls en godvruchtig de heilige Sakramenten ontvangen; *ten derde*, zijne driften en verkeerde neigingen bestrijden; *ten vierde*, zijne gewone bezigheden zoo volmaakt mogelijk verrijten, en aan God opdragen.

6. *Wat noemt men buitengewone middelen?*

Die middelen, welke ter bereiking van de Christelijke volmaaktheid wel niet noodzakelijk, maar toch zeer nuttig zijn, en door Christus in het heilig Evangelie bijzonder worden aangeraden.

7. *Welke zijn deze buitengewone middelen?*

De Evangelische raden.

8. *Noem de Evangelische raden.*

Vrijwillige armoede ; eeuwige zuiverheid ; volkomen gehoorzaamheid.

9. *Is het goed zich door geloften tot de Evangelische raden te verbinden?*

Ja, als 't geschiedt met rijp overleg en volle vrijheid.

10. *Waarvoor wekt Christus ons op tot het beoefenen der volmaaktheid?*

Door de belofte der hemelsche belooning, in de acht zaligheden uitgesproken.

11. *Zeg de acht zaligheden.*

1. Zalig zijn de armen van geest ! want hunner is het Rijk der Hemelen.

2. Zalig zijn de zachtmoedigen ! want zij zullen de aarde bezitten.

3. Zalig zijn zij die treuren ! want zij zullen vertroost worden.

4. Zalig zijn die hongeren en dorsten naar de regtvaardigheid ! want zij zullen verzadigd worden.

5. Zalig zijn de barmhartigen ! want zij zullen barmhartigheid verwerven.

6. Zalig zijn ze, die van reinen harte zijn ! want zij zullen God zien.

7. Zalig zijn ze, die vrede stichten ! want zij zullen kinderen Gods genoemd worden.

8. Zalig zijn die vervolging lijden om de regtvaardigheid ! want hunner is het Rijk der Hemelen.

EEN EN VEERTIGSTE LES.

VAN DE VIER UITERSTEN DES MENSCHEN.

1. *Welk is het beste middel om ons tot den haat der zonden en de liefde der deugd op te wekken?*

Het aandachtig overdenken van de Uitersten des menschen.

2. *Hoeveel Uitersten des menschen zijn er?*

Vier: de Doed, het Oordeel, de Hel, en de Hemelsche Glorie.

3. *Voor wie zijn de vier Uitersten?*

De dood en het oordeel zijn voor alle menschen; de Hel voor hen, die in doodzonde sterven; en de Hemel voor die in staat van genade sterven.

4. *Wat moeten wij van den dood gelooven?*

Dat alle menschen moeten sterven, en dat de dood ons kan overkomen, als wij er het minst aan denken.

5. *Wat moeten wij van het oordeel gelooven?*

Ten eerste, dat iedereen geoordeeld zal worden; ten tweede, dat de regter oneindig regtvaardig en het vonnis onherroepelijk zal zijn; ten derde, dat het goed zal beloond en het kwaad gestraft worden.

6. *Wat is de Hel?*

Eene plaats van onbegrijpelijk pijn, waar de duivelen en de verdoemden van God eeuwig gestraft worden.

7. *Zullen alle verdoemden dezelfde straf ondergaan?*

Neen, in de hel zal een ieder naar de grootte zijner zonden gestraft worden.

8. *Wat is de Hemel?*

Eene plaats waar de gelukzaligen God eeuwig aanschouwen, en onuitsprekelijke vreugde genieten.

9. *Zullen alle gelukzaligen in heerlijkheid gelijk zijn?*

Neen, in den hemel zal een ieder naar zijne verdiensten beloond worden.

10. *Kunnen wij de heerlijkheid der hemelsche vreugde begrijpen?*

Neen; want de heilige Schrift zegt: *Geen oog heeft gezien, en geen oor heeft gehoord, en in geen menschenhart is opgekomen, wat God bereid heeft voor die hem liefhebben.*

8. *'oofd zij Jesus-Christus! - In alle eeuwigheid! Amen.*

; e

l .

